

כָּל חֶפְצֵיךָ
לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ

בין פסח לעצרת תשע"ב

כָּל הַפְּעִיךְ לֹא יִשּׁוּן בָּהּ

דברי חיזוק והתעוררות לתורה ועמלה
מתוך שיחות רבינו מרן ראש הישיבה
הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א

באהבתה תשגה תמיד • ודעת לנפשך ינעם
וקרבתנו לשמך הגדול

בין פסח לעצרת תשע"ב

ניתן להשיג:

ארלנר

רחוב הרב דפאר 23

בני ברק

03-5791140

ג באהבתה תשגה תמיד (ערב פסח תשנ"ב)

יג ודעת לנפשך ינעם (בין פסח לעצרת תשנ"ב)

לא וקרבתנו לשמך הגדול (ערב שבועות תשנ"א)

באהבתה תשגה תמיד

משא רבינו מרן ראש הישיבה
הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א
בכינום אברכים ובני הישיבות
בני ברק בין פסח לעצרת תשע"ב

אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה

אנו נמצאים בימים הללו שאחרי זמן חרותנו, פסח הוא ראש המועדים ונקרא זמן החירות.

ומה מאד מאירים דברי הרמב"ן הק' שהימים שבין פסח לשבועות הם כעין חול המועד. כי פסח הוא זמן חרותנו וממנו ממשיכים הימים עד לזמן קבלת התורה, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, ויוצא דבאמת זמן החירות מתקיים בחג השבועות, זמן מתן תורתנו.

ובזה, כבכל חלקי העבודה, ההגעה לשלמות היא תמיד בדרך של הדרגה, בתחילה היה קריעת ים סוף ויציאה משעבוד מצרים, היה את המציאות של חירות הגופנית, עד שעלו ונתעלו והגיעו לחירות הגדולה של "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". וכשנמצאים בזמן שכזה במקום שמטרתו לפאר ולרומם את לומדי ועמלי התורה הרי זה דבר בעיתו.

מצד שני הימים הללו הם ימי דין, וחל בהם עניני האבילות ומנהגי אבילות על מיתתם של כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא. ולשון הגמרא שם "שהיה העולם שמם", עד שבזקנותו לימד לתלמידים אחרים.

וכידוע בענין מיתת תלמידי ר"ע, דהגורם לזה היה שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה חסר קנין התורה של "נושא בעול עם חבירו" ורבו הגר"א זללה"ה בפי' לאבות מפרש דנושא בעול עם חבירו, היינו כדמצינו "תרגמה רבא אליבא דאביי" וכיו"ב.

וכלומר דאביי ורבא וביו"ב נלחמים על קבלת התורה עד שכל אחד ירא "רחמנא ניצלן מדעתא דידך" וזה מלחמת התורה בגבורה ובאש והרחיב בזה הרמח"ל, ועם כל זה נושא

בעול חבירו לישיב דעת חבירו, ובוודאי שזה גם כפשוטו ממש נושא בעול ולנהוג כבוד, אבל גם עד לפסגה דתרגמה אליבא דבר פלוגתי.

בזמן מלחמה זו העת להתחזק ולבצר חומות התורה

קשה להזכיר אך חייבים להזכיר, הימים הם ימי דין, וזה יותר צריך לעורר אותנו, כשיש רוחות רעות שמנשבות. לפגוע בלומדי התורה ויותר מזה בישיבות הקדושות הטהורות נחלת ד', הישיבות אשר הקב"ה השאיר לנו, שהם הנשמה של כלל ישראל של כל היהדות של כלל ישראל.

בהקדמה של האחיעזר כותב רבי חיים עוזר זללה"ה, שדוקא בזמן שיש מלחמה בעולם, דוקא בזמן שקשה אין זה ח"ו מצב של רפיון, אלא אדרבה זה הזמן לחיזוק ולביצור התורה ולומדיה. זה הדבר ששומר עלינו, אין לנו שיוך רק התורה הזאת, זו תפארתנו. שהרי התורה היא נשמת העולם, זה עיקר העיקרים. ויסוד אמונתנו הוא "איסתכל באורייתא וברא עלמא" זה שומר עלינו! זה כל מה שיש לנו.

הקרית ספר בהקדמה, מבאר בראשית וכו' באלפים שנה ברא את התורה וכו', ואחר כך ברא כסא כבודו ונפשות הצדיקים וכו' ותורה שבע"פ הגנוזה וסדורה בהם וכו' ועם נפשותיהן נמלך לברוא את העולם וכו', עיי"ש, והיינו דהתורה כביכול מפת העולם וכביכול זה לו להקב"ה בעצמו שבה אסתכל וברא עלמא, ונמלך כביכול עם נפשות חכמי ישראל, וגם תורה שבע"פ שרשה למעלה למעלה מן העולם.

כוח תורה שבעל פה

והנה מרע"ה הוא ראש תורה שבכתב ור"ע הוא ראש התורה שבעל פה. מרע"ה קיבל תורה מסיני מפי הקב"ה, כשנולד נתמלא הבית אורה. ורבי עקיבא ראש תורה שבע"פ דר"ע זה יסוד עמלה של תורה עמל נורא של אבנים שחקו מים. השיא של הדרגה הזאת, הסמל לדורות של זכיה בתורה מתוך עמל והשתוקקות, היה ר' עקיבא, שלא קיבל שום מתנה, אדרבה במשך מ' שנה ניסה ללמוד ולא עלה בידו. עד שזכה ללמוד קל וחומר מאבנים שחקו מים. זה בעצמו מראה על התשוקה והצמאון נורא נוראות של ר"ע לתורה, מי יעלה על דעתו להתבונן ולהתחזק בזה שאבנים שחקו מים, רק זה שבכל חושיו ובכל לבו נתון לתשוקה הנוראה להשגת התורה הקדושה, ואחרי זה יגע יגיעה נוראה בתורה עד שזכה למה שזכה. וזה היסוד של תושבע"פ, שניתן לזכות בה רק מתוך עמל ויגיעה, ולא מקבלים אותה כמתנה ברורה ומפורשת.

כוחה של תורה שבעל פה נתגלה כבר בתחילת נתינת התורה ממש. ובגמרא אמרו "בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות". משה רבנו ע"ה אדון הנביאים, שהוריד את התורה לארץ, ראה שהתורה מתעכבת, והעיכוב הוא משום שהקב"ה יושב וקושר כתרים כביכול ליפות את התורה. וזה ששאל משה רבנו להקב"ה מי מעכבה על ידך, משה רבנו שעמד במלחמה עם המלאכים והקב"ה אמר לו אחוז בכסא כבודי היה רוצה ומשתוקק שהתורה כבר תרד בארץ, ושלא יהא ח"ו עוד קטרוגים ועכובים, וזה ששאל מי מעכב, ואמר לו הקב"ה אדם אחד ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ תילין תילין של הלכות. וזה לא נתגלה למשה רבנו.

משה רבנו, לא קם כמשה שקיבל כל התורה מפי הקב"ה, ומבואר בסה"ק שידע את הדברים, מה שנלמד מהתגין שהכל מסיני מפי הגבורה, אבל לא נתגלה לו היאך זה מרומז בתגין, וזה עוד לא נתגלה אז בפועל וכו', והיה עתיד להתגלות אח"כ ע"י יגיעת אנוש עלי אדמות ע"י ר"ע, ומשה רבנו ראה את התגין אז רק בבחינת "ואנוהו" וגם כאמור כי כל הדברים נתגלו לו פא"פ.

ידוע, וכמו שמאריך בזה בנפש החיים ועוד, שהרי התורה שבעל פה אינה כתובה כלל אלא רמוזה. יש את התורה שבכתב, שהיא בבחינת גלוי וידוע לכל העמים, ויש את שורשי ונשמת הדברים, שהם הטעמים והנקודות שלומדים מהם דברים גבוהים, גבוה מעל גבוה, מאד נעלם.

התגין אף שהם נעלמים הם כתובים מעל האותיות, הם המקשר בין התורה שבכתב לתורה שבע"פ, הם כתובים אך הם רק תגין. וזה לא נתגלה למשה היאך זה מרומז בתגין, וזה מה שנתגלה אחר כך לרבי עקיבא, וזה שייך במיוחד לר"ע שהיה ראש התורה שבעל פה, כי תורה שבעל פה בהכרח קשורה לתורה שבכתב. והוא, רע"ק היה צריך לדעת וידע איך זה מתקשר ונדרש מכל תג ותג, ונקשרים לתורה שבכתב כל הטעמי תורה והתורה שבעל פה^(*).

*. במדבר רבה (פרשת חקת פרשה יט,ו): ויקחו אליך פרה אדומה א"ר יוסי ברבי חנינא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חקה דאמר רב הונא כתיב (תהלים עה) כי אקח מועד אני מישרים אשפוט וכתוב (זכריה יד) והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון יקפאון כתיב דברים המכוסין מכם בעולם הזה עתידים להיות צופים לעולם הבא כהדין סמיא דצפי דכתיב (ישעיה מב) והולכתי עורים בדרך לא ידעו וכתוב (ישעיהו מב) אלה הדברים

זוה בא לו בעמלו הנורא נוראות של אבנים שחקו מים עד שנהיה לרע"ק הגדול "וכולהו אליבא דרע"ק".

כשנלחמים בעולם הישיבות זו העת להגביר כוח התורה

זו התשובה הכי חזקה וגדולה בכל הדורות כשיש ח"ו התקפות מבחוץ ומבפנים כשמנסים לפגוע! וקשה לי להוציא את הדברים מן הפה, כשמנסים לפגוע בישיבות בלומדי התורה, לפגוע בלב היהדות בלב של כלל ישראל, של העולם כולו נשמתא דאורייתא.

ידועים דברי רבנו החזון איש זללה"ה על דברי רבנו הרמב"ם (ה' דעות פ"ו ה"א) "ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים" שהמדבריות כיום הם הישיבות הקדושות, וכאשר מיקרים את לומדי התורה, "סלסלה ותרוממך" (משלי ד ח). הרי מרוממים את צעירי הצאן שאנחנו שומרים עליהם, כדי שלא יתפסו ח"ו ברוחות המנשבות, כדי שיהיו בני חורין, שיגיעו לחירות האמיתית, ולא יהיו נמשכים אחרי דברים אחרים.

כל דבר שמכניסים במקום השקת התורה מגיע מכוח הרע

ידוע מה שמבאר רבנו החתם סופר זללה"ה, בדברי רז"ל על פרשת ויחי "פרשה זו שתומה לפי שכשמת יעקב אבינו ע"ה נסתמו עיניהם וליבם של ישראל" ושואלים המפרשים והרי השעבוד התחיל רק אחרי שמת אחרון מן השבטים, וזה לוי שהאריך ימים יותר מכולם. ומבאר החת"ס זיע"א שהיה יעקב אבינו חי, הוא היה עמוד התורה וסמל של עמל ומתיקות התורה וכשהיה את כוח התורה של יעקב אז, כשהיה את מתיקות התורה לכל ישראל, כשלא היה שום פיתוי וניסיון, לא היה להם שום שיכות שיח ושיג עם מצרים כי היו קשורים ודבוקים בתורה.

עשיתם ולא עזבתם אעשה אין כתיב כאן אלא עשיתם שכבר עשיתי לרבי עקיבא וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו.
ב. בגמ' (סנהדרין פו.) דאמר רבי יוחנן: סתם מתניתין רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

וכשמת יעקב אבינו כבר ירדה מתיקות התורה, נשאר רק שבטי י-ה בני יעקב שנים עשר, וכל זמן שהם היו חיים הם עמדו בפרץ לשמור, כאשר כבר היו נטיות בישראל ללכת ולדבר עם מצרים, להרוויח ולהנות קצת מהם, אמנם לא לעבור עבירות היה רק מצב של פיתוי, קצת לצרכי פרנסה, ולדבר עם המצרים ליצור אתם קשר ולקבל מהם הנאה, וגם כשהתחיל השעבוד ממש הוא לא היה בתורת שעבוד, אלא פיתו אותם בתואנות של פרנסה ולצורך המלכות, ואפילו פרעה עצמו הגיע לעבודה.

ובזה עצמו השבטים עמדו בפרץ והצליחו להשפיע אמנם שישארו בביהמ"ד, ולוי רק אחד מן השבטים שמר על כל ישראל, וזה כבר נקרא "נסתמו עיניהם וליבם של ישראל", היה כאן כבר מצב שבו כלל ישראל היו זקוקים לתוכחה ולשמירה, בעוד שלפני כן בזמן שיעקב אבינו היה חי לא היה הוה אמינא להתקרב אל המצרים, כי מה לנו ולערלים הללו אין לנו שום שייכות אליהם, וודאי אם לא היו מתקרבים אליהם הם לא היו מצליחים כלל להשתעבד בנו. ובזה כבר ירדו כלל ישראל ממדרגתם ומצב שכזה כבר נקרא נסתמו ליבם ועיניהם של ישראל.

ומפורש בזה שכל השעבוד הגיע מכך שכלל ישראל עזבו את מתיקות התורה עזבו את הגישמאק, וכל דבר שמכניסים במקום חשקת התורה זה בא מצד כוח הרע. [וזה היה גם חטא אדה"ר כמבואר בהגר"א ז"ל שנמשך אחרי טבעיות העולם].

אין שום מקום להקל בסכנות

כשנמשכים אחרי דברים אחרים, אזי מגיעים לשאול מטה, וכדברי רבנו הגר"א "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" (משלי טו כד) שאם אין זה למעלה למשכיל אז זה לשאול מטה, אז נמשכים לדברים אחרים, נמשכים לראות מה שבחוק.

וכשיש סכנות מבחון, וכשיש את סכנת השבועונים והבלבול שיש בהם, שהם דברים של עקירת התורה והדת. אין בזה מקום להקל וכידוע שמרן הגרי"ש שליט"א, יאריך ד' ימיו בבריאות, כבר אמר בהדיא ובפומבי והדברים ברורים אין בזה כלל מקום להסתפק על החיוב להתרחק מזה.

השמחה הכי גדולה, נמצאת בלימוד ובעמלה של תורה בשטייגען וכבר הזכרתי כאן בעבר מה שידוע בדורות שהתחילו המשכילים להשתולל שאבד זכרם ושלא יישאר, פנה אז האדמו"ר הרה"צ ר' יהושוע זלה"ה מבעלז שיסד את "מחזיקי הדת" אל רשכבה"ג רבי יוסף שאול בעל ה"שואל ומשיב" וטען לו שיש להמשכילים כותבים מוכשרים שהם משחיתים ומקלקלים שם רשעים ירקב אינני רוצה להזכיר שמות, ואילו אצלנו לו היו טובי הכשרונות

והעילויים עונים להם היו משפיעים בזה יותר לטובה, וענה להם רבי יוסף שאול שאמת היא והוא אכן יודע מזה שכך הוא המצב, אבל ח"ו אם בעלי הכוחות והכשרונות יעסקו בדבר נוסף זה יוריד ולו אפי' משהו מהרמה וה"שטייגען" של לימוד התורה, וממילא זה לא שווה לנו.

ככל שיש בלב תורה ושמחת התורה אין מקום בשביל ענינים שונים

גם עכשיו הדברים נוגעים למעשה ממש. מגן ומחסה לצעירי הצאן שלא יהיה אפילו רקע או הרגשה שח"ו חסר משהו, שלא יכניסו המקררים דברים אחרים. וכשיש שמחה כשמחת התורה, כשיש את החירות האמיתית אין מקום לשום פיתויים. ובזה לעמוד על המשמר ללמוד בלי שום תערובת של דברים אחרים ופיתויים שונים ומשונים. וככל שיש בלב תורה ושמחת התורה אין מקום אפילו למעט שבמעט בשביל ענינים שונים.

שלמה המלך החכם מכל אדם, "ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ואזן וחקר"... (קהלת יב ט) ואמרו חז"ל במדרש (דברים רבה ה) שדוקא לשלמה ראוי לאמר "הבל הבלים": "אילו אחר אומר (קהלת א) הבל הבלים היו אומרים זה אין לו פרוטה לאכול והוא אומר הבל הבלים אלא שלמה שכתוב בו (מלכים א י) ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים לזה נאה לומר הבל הבלים" ה"הבל הבלים" זו המסקנה של כל חכמת שלמה החכם מכל אדם, זה הסיכום אין שום דבר אחר, רק התורה הקדושה.

צורת תלמיד חכם - דרתח ביה אורייתא

וכל זה יכול להיות, רק כשאדם נמצא כל כולו בלהט אש התורה. חז"ל הגדירו לנו מהו תלמיד חכם "אין אור של גהינם שולט בו" (חגיגה כז), ואין זה שכר המעשה של תלמיד חכם, אלא זו מציאות וראיה מוכחת. "אין אור של גהנם שולטת בו ק"ו מסלמנדרה, שהיא תולדת האש והוא כל גופו אש" כמבואר.

וכתב המהרש"א שם שמתוך דברי תורה שבהן נעשה גופן אש כמ"ש (תענית ד.) ת"ח דרתח, אורייתא הא דרתחא ביה ואם דבוק בתורה ותורת אלוקיו בלב, אז כל גופו אש, ובגמרא שם, משמע שזו צורה של תלמיד חכם, כך צריך להיראות כל תלמיד חכם, שהרי לא כתוב שיש כאלו ת"ח שהגיעו לדרגה זו, אלא שכך נראה תלמיד חכם באשר הוא ת"ח.

זה הגדר וזו המהות של ת"ח דהיינו שכל גופו אש וכשכולו דבוק בתורה. אך אם הוא קובע תורתו לפרקים ומכניס עוד דברים לליבו הרי לא יתכן שכל גופו אש. רק אם כל

הזמן אורייתא קא מרתחא ביה כמו שראינו אצל גדולי ישראל ממש שבוערת בקרבם אש להט של תורה, כך מגיעים לחידושי ענינים לברר ללבן בעומק בשכלו.

לקנות חכמה ובינה - ידיעת התורה והבנתה

ודאי שצריך גם הרבה ידיעת התורה עם הבנת התורה, והדברים פשוטים וידועים. לא לשכוח את החזרה והחיוב של ידיעת התורה אלו הם דברים עקריים ממש. אם אדם יתרגל רק לחדש לא יקנה חכמה שהרי בלי ידיעה אין כלום, שהרי "אם אין חכמה אין בינה" אין במה להתבונן.

אך יש זמן לשני הדברים ביחד, גם לחזור על התורה ולקנות ידיעה, יחד עם אהבת התורה ועם העיון והברור. ור' איצ'לה מפטרבורג זצ"ל אמר משמיה דהגרי"ס שאמר בתמיהה על מי שלומד מהר ובשטחיות מאין תגיע לו יראת שמים, אם אדם לומד בלי להכניס לתוכו את הדברים, כאשר אדם לא מתחבר ומתקשר לתורה, כשהדברים לא מרתחא ביה, מאין תולד בקרבו היראה. ובודאי אפשר לקיים שניהם את הידיעה עם ההבנה.

בעמל התורה קונים את היראה

כשאדם מכניס בקרבו את הדברים בזה שדבק בתורה, עמל ויגע, הוא מתדבק בבוראו ומזה מגיעה היראה.

אני רגיל לחזור על דברי הב"ח (או"ח סי' מז).

"ונראה דכוונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה שלא תישכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח אברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה."

"ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו ית', שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ד' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא שלמטה ויהיה המשכן אחד." וכו' וכו'.

"והמה עזבו את תורתנו ולא הלכו בה, פירוש, תחילת התורה לא הלכו בה, דהיינו לא הלכו בה לשמה בשעה שבאו לפתוח בעסק התורה ולברך לפניו ית' ולהודות לו על נתינת התורה לעמו ישראל כדי שיהיו דבקים בקדושתם ובשכינתו ית'."

"והוא המכוון בברכת אשר בחר בנו אשר קרבנו לפני הר סיני ונתן לנו תורתו הקדושה כלי חמדתו, שהיה משתעשע בה בכל יום, כדי שתתדבק נשמתנו בעצמות קדושת התורה ורוחניותה, ולהוריד השכינה בקרבנו, ולא הלכו בה לעסוק בד"ת לשמה כי בזה נענשו שנסתלקה השכינה מן התחתונים, ואז אבדה הארץ נהיתה כמדבר מבלי עובר שם קדושת השכינה כי נסתלקה השכינה לגמרי מן הארץ ועולה לה למעלה...". עכ"ל הזהב.

הדברים חיים וקיימים!

עולה בזכרוני מעשה שהיה עם אחד שהיום הוא ת"ח חשוב ומרביץ תורה, בחור שהגיע מארצות אירופה ולא חונך בדרך הישיבות והיה באיזו אוניברסיטה באירופה, וכדי לקרבו הביאוהו לאחת הישיבות לראות קצת מה זה ישיבה. והיה אצלי בשבת קודש, ואף שלא היה שייך לדברים מכל מקום הקראתי לפניו את דבריו הקדושים של הב"ח, ואז לא נראה שום השפעה עליו כלל.

אחרי יותר מחצי שנה, אותו בחור הגיע ללמוד בישיבה מהמפורסמות ביותר, ועמל בתורה וכיום הוא מרביץ תורה בישראל. ושאלתי אותו, מה הביאו לבית המדרש, וכיצד התעורר לעזוב את המקום שהיה ולהתמסר ללימוד התורה.

והוא אמר לי, שבשעה שלמד את דברי הב"ח, הוא לא הרגיש קשר לדברים, אלו היו מושגים שהוא לא גדל והתחנך עליהם, אך אחרי חצי שנה ביום שבת קודש בהיותו בתוך האוניברסיטה בפתע פתאום האירו ועמדו למול עיניו כל דבריו הקדושים של הב"ח זיע"א ועוררו אותו ממש ממש, עד שהחליט מייד לעזוב הכל וללכת ללמוד בישיבה והוא עצמו הפך להיות ת"ח חשוב!

התורה מתחדשת בכל יום

הכוונה בסיפור הוא, שנזכור ונדע שהדברים הם חיים וקיימים, התורה מתחדשת בכל יום. ומעוררת את הלומדים בה. כתיב "אין חדש תחת השמש", והארץ לעולם עומדת, אך השמים הם מתחדשים, והקב"ה יושב ועוסק בתורה, התורה מתחדשת בכל יום. ובזה מבאר רבנו הגר"א את "ישמחו השמים", כי הם מתחדשים מידי יום ביומו וזו היא השמחה.

ידוע הוא מה שאמר הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל מה נקרא חידושי תורה, כי לא שייך דברים חדשים בתורה ח"ו, אלא ככל שהאדם יותר מעיין ויותר מתברר לו מה שבתחילת העיון, ובהשקפה ראשונה לא הובן, זה נקרא חידושי תורה, כשיש יותר בהירות בתורה ויותר עומק,

ובזה אין גבול למה שאפשר להשיג כי ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים הוא גם בעומק הבנת התורה, וכל זה נקרא חידושים דאורייתא.

ב"ה יש כאן בני תורה בעלי דעה, החידוש בתורה זה המביא לאהבת תורה זו היא התשובה הכי חזקה על כל הקמים עלינו. אם נחזק בפנים, הרי שמעט מן האור דוחה הרבה מן החושך.

יהי נועם ד' עליכם על כל מי שנמצא כאן ועל כל בני התורה. נזכור ונדע שאין לנו שיור רק התורה הזו, על ידה נתקשר לנותן התורה, אם נתחזק בלימוד התורה בקיום התורה בין אדם למקום ובין אדם לחברו. בזכות זה לא ישלוט עלינו שום מפרע ומזיק. כל כלי יוצר עליך לא יצלח! הם לא יצליחו להכנס להיכלי התורה ולא יפגעו בכל הדברים המקודשים של כלל ישראל.

ונזכה בקרוב לגלוי כבוד ד' "עין בעין יראו" למצב של "ישקני מנשיקות פיהו" שנקבל ונשמע תורה מפי ד' במהרה בימינו אמן.

ודעת לנפשך ינעם

משא רבינו מרן ראש הישיבה

הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א

בכנס כוללי ביה"ז מודיעין עילית - ט' בניסן תשע"ב

ברשות גדולי התורה, כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד'.

ברוך ד' אכשר דרא, אני זוכר מילדותינו [לאו דוקא מילדותינו ממש], שקודם הפסח לא היה מקום היכן ללמוד. כשרצינו בתור ילדים ובחורים ללמוד במקום בבין הזמנים, היו בתי הכנסת סגורים שמא יביאו משהו חמץ. ובאמת נגרם מזה הרבה קלקולים שהסתובבו בשווקים וברחובות. איני בא לקטרג על דורות הראשונים שהיו לפנינו, אבל זהו לימוד זכות על הדור הזה שהופיע רוח ממרום וזהו חיזוק גדול ביותר. אנו אומרים: "אין לנו שיעור רק התורה הזאת" אבל את התורה הזאת יש לנו ואם יש לנו את זה יש לנו הכל. וברוך ד' שתופסים את העיקר, עיקר העיקרים.

שלישים יום קודם הפסח

הדברים אולי ידועים לכל. הימים האלו נזכרים ונעשים בפרט בשבוע הזה שחל בו חג הפסח וכבר היה שבת הגדול. ואנו נמצאים בסוף השלושים יום של לפני החג. ידוע הוא שכל הזמנים המקודשים השפעתם קיימת בכל שנה ושנה בזמן המועד, ואין זה רק זכרון לעבר ח"ו, אלא תמיד מתחדשת הארה רוחנית שהיתה בכל זמן וזמן. תמיד ההנהגה היא שהקב"ה רוצה מאיתנו, כי אף ש"ממך הכל" הרי ש"מידך נתנו לך", וכמבואר ש"אדם אין לעבוד את הארץ" שלא היה מי שיתפלל בטובתן של גשמים^ג. הקב"ה רוצה שאנחנו נתעורר ונפתח פתח אפילו כחודו של מחט. אבל פה, כאשר הגיעה עת של קץ הגאולה ובזכות אבות וברחמיו ובחסדיו הקב"ה הרים אותנו.

ג. רש"י בראשית (ב ה) 'כי לא המטיר - ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים'.

מקימי מעפר דל - דל מן המצוות

וזהו "מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון" ומפרש רבנו הגר"א דל היינו מי שהוא דל מן המצוות והקב"ה מקים אותו. ואביון היינו שנמצא באשפות והוא משוקץ בתאוות ח"ו. אבל אם הוא תאב לצאת הקב"ב מרים אותו עד כדי להושיבי עם נדיבים אלו האבות הקדושים. וכשאדם שואף ומבקש לצאת מהאשפות, אז הקב"ה מרים אותו עד למעלה למעלה.

ובחג הפסח כשהיה "בחפזון" ויצאו מעבדות לחרות, אז היתה הנהגה ניסית גם ברוחניות, כשזכו לאור גדול ברגע אחד אף שלא יכלו להתמהמה וכו' [וכידוע מהרמ"ק שהיו שקועים במ"ט וכו' ולא יכלו להתמהמה שלא יפלו ח"ו וכו'. ואמנם רבנו הגר"א אומר דאין שער החמישים רק בקדושה] והקב"ה הכניסם למציאות של האור הגדול, "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" (ישעיה ט א). והקב"ה הרים אותם שלא לפי דרגתם כלל.

ובחסד לאברהם מבאר דלמצב הזה של האור הגדול שהגיע בפסח, לא שייך להגיע בכל שנה ושנה מתוך ירידה ושפלות אל התרוממות וגדלות, כי יש בזה מקום לקטרוג השטן [וכך הוא בהנהגת הבריאה כי עמקו מחשבותיו בעולם הבחירה ואכמ"ל].

ולכך בכל שנה ושנה בא אותו האור הגדול והשפע בהדרגה בשלושים יום שלפני הפסח, וכשיש מצב שכזה שתלוי גם בעבודת האדם, הרי שככל שהאדם מכין את עצמו יותר ויותר כך הוא יכול להגיע לאור הגדול בליל התקדש החג. [ואמנם מבואר דאחרי יום הראשון נתעלם האור, כי הקב"ה חפץ בעבודת האדם כי זו התכלית וזה העבודה וההכנה הגדולה בימי הספירה עד יום קבלת התורה, וכן היה בזמן יציאת מצרים, וכן בזמן הזה]

פסח - תחילת התיקון

חג הפסח הוא זמן התיקון, אשר מתחילים הכל מהתחלה.

המציאות הראשונה הייתה של "האלוקים עשה את האדם ישר" הקב"ה ברא עולם מתוקן והכניס את האדם מיד לגן עדן, והכל היה טוב בתכלית השלימות.

וחז"ל דרשו "והנה טוב מאד זה יצר הרע". היינו שגם היצר הרע הוא טוב מאד. וכעין שמרי היין, כשהם למטה ואין שום עירוב עם היין, אין זה מגרע ואדרבה, יש לזה קצת מעלות. אך אם יש עירוב של שמרים עם היין, זה מקלקל.

כך היצר הרע כשהיה במקומו, יש בזה מעלה וכמו שאמרו בזהר שבלא כח היצר לא היה חמידו דאורייתא, כיון שאם יש מציאות שהכל הוא אמת הצרופה ורואים את הכל

ברור בלי שום דבר, כמעט אין מקום להתפעלות ולריתחא לאהבה ויראה, כי הרי אין משהו אחר. אך אם הגיע מציאות שבו היצר אינו במקומו ונתערב טוב ברע ורע בטוב, הרי זה רע.

האלוקים עשה את האדם ישר

אדם הראשון, הוא האדם הגדול בענקים, וכולנו, כל נשמות ישראל כלולות בו. וכשהוא נמשך אחרי הרע ושמע אל הנחש, אז זה נהפך למציאות, אז הכניס את הרע לתוכו והרע נהפך למציאות. וזהו שאמרו במדרש (תנחומא בראשית ז')¹ שהקב"ה אומר אתם עשיתם את הרע.

ידוע שהרמב"ם מבאר בלשונו הזהב שמבאר "ונפקחו עיניכם" וכך היה. ואיך אפשר שעל ידי החטא תגדל מעלתם. והרמב"ם מסביר בלשונו הזהב שעד חטא אדה"ר לא היה טוב ורע אלא אמת ושקר, כי לא היה מציאות של רע אלא שמישהו מרחוק, הנחש, יכול לשקר.

הקב"ה נתן את כח הבחירה לאדם כדי שיתעלה למעלה למעלה, וכדי שיגיע לשלמות הכי הגדולה על ידי שיבחר בטוב על ידי שישמור את עצמו שלא לשמוע את השקר ולשון הרע. והקב"ה החזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו תן דעתך לשמור² ולהיות דבוק בחכמה שהיא תחיה בעליה לעולם, זה היה עיקר תפקידו להיות דבוק בחכמה ואפילו מלאכים השתחוו לפניו.

אמנם אחרי שהאדם שמע בקול הנחש וטעם מעץ הדעת ועשה מעשה והכניס את הרע לתוכו, הוא הפך את הדמיון ואת השקר למציאות וזה הירידה הגדולה של ונפקחו עיניכם

ד. כי יצר לב האדם רע מנעוריו (בראשית ח) אתה אומר שהוא רע מי יוכל לעשותו טוב אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע למה תינוק בן חמש בן שש ושבע ושמונה ותשעה אינם חוטאים אלא מבן עשר ואילך ואז הוא מגדל יצר הרע ואם תאמר אין אדם יכול לשמור את עצמו אמר הקב"ה אתה עשית אותו רע למה תינוק היית ולא חטאת נתגדלת וחטאת וכמה דברים קשים יש בעולם יותר מיצר הרע ומרים ממנו ואתם ממתקיין אותן אין לך מן התורמוס ואתה שוקד לשלקן ולהמתיקן במים ז"פ עד שהוא נעשה מתוק וכן חרדל וצלף ודברים הרבה ומה מרים שבראתי אותן ממתקיין לצורכך יצר הרע המסור בידך עאכ"ו.

ה. קהלת רבה פרשה ז, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך.

רח"ל. ורק לעת"ל כשיהיה את התיקון הגדול, כשתהיה מציאות של ד' אחד ושמו אחד אז יתברר שהכל דמיון. אבל עדין בעולם הזה חיים שיש מציאות של רע.

אברהם אבינו היצה"ר נדמה לו כנהר, וכשהתרומם ומסר נפשו לעבור בנהר ובאו מים עד נפש, התבטל הנהר בדמיון השקר כי בכבישת היצר מתברר שאין כאן נהר ואין כלום אלא שקר ודמיון.

רע בטוב וטוב ברע

הקלקול הגדול אצל האדם הגדול בענקים שהתערב טוב ברע ורע בטוב מורגש אצל כל אדם בעצמו, כשהאדם רוצה משהו אינו יודע מי רוצה, האם זהו רצונו או שהרע - הוא יצר הרע, הוא השטן, הוא מלאך המוות, דוחה אותו ומדבר מתוך גרונו חס ושלום. אמנם הצדיקים לבם ברשותם ויכולים לשלוט על זה. וזה היה הקלקול הגדול שראשית הבריאה נתקלקל ע"י חטאינו.

ואדם הראשון לפי מעלתו עשה תשובה גדולה וחסיד גדול היה וישב בגיחון עד שנעשה כל גופו ככברה¹, אמנם לפי גדולתו לא היה יכול לתקן. ואם ניתן רשות לבאר בזה כטיפה מן הים, יש לבאר בעניי עפ"י המבואר בס' נפש החיים הקדוש דכח התשובה היינו שמתעצם ומגיע לדרגה גדולה יותר ממה שהיה לפני החטא, כי מצבו הקודם כבר נפגם וצריך להתרומם יותר. [ולכן הה"א פתוחה מלמעלה] וכיון שאדם הראשון הייתה השגתו למעלה למעלה וכמבואר בס' נפש החיים הקדוש כי לאדה"ר קודם החטא נתגלו טעמי תורה עד תכליתם, ולאחר החטא לא נתגלו אפי' למשה רבנו ע"ה, וממילא לא היה שייך שאדה"ר יתעצם להגיע למעלה יותר ממדרגתו על ידי שנברא מהקב"ה.

ולעתיד לבא, שיהיה התיקון הגדול כמו שכתוב "ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד" אז יתברר שאין שום מציאות של רע והכל הוא רק דמיון.

שלושה קרויים אבות

קלקול זה נמשך עד שבאו האבות והתחילו לתקן אברהם אבינו התחיל בתיקון העולם, אף שהיו צדיקים גם עד זמן אברהם שהם החזיקו את העולם. ואם לא היו צדיקים היה

1. בגמ' עירובין (יח ב) היה רבי מאיר אומר: אדם הראשון חסיד גדול היה, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה, ... והעלה זרדי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה.

העולם נחרב. והיה נח "איש צדיק תמים היה בדורותיו" והיה מתושלח ועוד, אבל ביחס לתיקון הבריאה, אברהם הוא ההתחלה.

חז"ל אומרים (בראשית רבה פכ"ט ג) על אברהם: "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", הקב"ה מציאה מצא, אבל אצל נח שכתוב "ונח מצא חן" הוא מצא אבל הקב"ה לא מצא. עד אברהם היו צדיקים שלא נמשכו אחרי דור הפלגה ואחרי דור המבול ואחרי העבודה זרה של דור אנוש ובזה הם החזיקו את העולם אבל הם לא התחילו לתקן.

אברהם אבינו ע"ה התחיל משורש הבריאה, מבראשית ברא אלוקים ומההתחלה איך שהאלקים עשה את האדם ישר, הוא ראה בירה דולקת ותמה וכי אפשר לבירה בלא מנהיג, כלתה נפשו של אברהם אבינו להגיע לחקר התחלת הדברים. אחד היה אברהם, מראש אמנה - ראש המאמינים.

הציץ עליו בעל הבירה - בכל דור ודור

ואז, הציץ עליו בעל הבירה, כשהאדם רוצה עד כלות הנפש לדעת את האמת, אז הקב"ה מתגלה אליו. וכך הוא בכל דור ודור בבחינה שלנו, שלפי מה שהאדם יגע בתורה ולפי מה שכואב לו, כך הקב"ה מגלה לו. רבנו עקיבא איגר מצטער ומתפלל "ד' יאיר עיני העוורות והיו למאורות" הוא שזכה להיות מאיר עיני ישראל בתורתו.

ביום שישי האחרון נפטר יהודי ת"ח גדול מרוסיה זכרונו לברכה, שברוך ד' הניח משפחה גדולה והיה לו בן בישיבה וסיפר איך הכיר את הבורא ברוסיה ונתקרב, עד שנהיה תלמיד חכם ומרביץ תורה והעמיד תלמידים הרבה.

וסיפר שכאשר ביקש לעלות לארץ ישראל, שמו אותו בבית הסוהר ברוסיה והיה כמה שבועות שלא הבחין בין יום ללילה בחושך נורא. אני מקצר ביסורים שעברו עליו, לאחר כמה שבועות כאשר השתחרר ויצא וראה את העולם וראה פרחים ואילנות ושמים מאירים, ואז נפקחו עיניו והתחיל לחשוב, וכי זה נעשה לבד חס ושלום, מי עשה את זה. ומזה הגיע להכרה אשר יש בורא עולם. והתחיל ללמוד כבר ברוסיה ואחר כך הגיע פה ונעשה ת"ח וצדיק בהצנע לכת. הדבר הזה כפי שאמרנו בכל דור ודור שהקב"ה מתגלה לפי הצמאון וכל דבר נוהג בכל דור ודור.

האיתנים מוסדי ארץ

אין קוראים אבות אלא לשלשה כי הם שרשי היהדות. משה רבנו הגיע למדרגות גבוהות יותר מהאבות "ושמי ד' לא נודעתי להם" ושם הוי"ה נתגלה רק למשה רבנו. משה רבנו

שהגיע למדרגת "ונחנו מה" אצל אברהם כתוב: "ואנכי עפר ואפר" שהייתי ראוי להיות עפר במלחמת ארבעה מלכים ואפר באור כשדים^(ז).

ביאור העניין שאברהם קיים בעצמו "השכילו נפלאותיך" במלחמת ארבעה מלכים הוא השכיל שבאמת הוא עפר, ובאור כשדים הוא השכיל שהוא אפר. אבל עפר ואפר עדיין יש כאן מציאות שגם כשנשרף נשאר אפר ומ"מ הקב"ה אומר למשה חבל על דאבדין ולא משתכחין, שכמה שהיה גדול, מכל מקום דרגת האבות היא שרצו אחריו כסוסים ולא הרהרו דבר.

"והאיתנים מוסדי ארץ" התפקיד שלהם היה לזכך את העולם השפל הזה, לתקן העולם שאחר כך יהיה ראוי להביא פה את התורה הקדושה, שהכל יהיה תלוי במעשי ישראל בעולם הזה. וכמו שאמר אברהם מתחילה היה אלקי השמים ועכשיו אלקי הארץ^(ח).

תתן אמת ליעקב - עמוד התורה

יעקב אבינו בחיר האבות הוא עמוד האמת ועמוד התורה וזה השלמות. "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", הקב"ה קראו א-ל (מגילה יח.) וכל זה מכח יגיעת התורה כמו שאמרו במדרש תנחומא (וישלח סימן ט) שלא היה אדם בעולם שיגע בתורה כיעקב אבינו, וכל י"ד שנה שהיה בבית שם ועבר לא שכב [ולא מדובר רק על יגיעת התורה בהשגות גבוהות במרכבה אשר נאמר עליו שהיו המלאכים רואים דמות דיוקנו למעלה ויורדים ורואים דמות דיוקנו למטה והיו מתקנאים בו אלא גם יגיעת התורה כפשוטו ממש] והוא בחיר האבות (ב"ר עו א) שכלל ישראל נקראים על שם יעקב וישראל סבא.

יעקב אבינו היה צריך לרדת לגלות, ומזה התחיל עניין יציאת מצרים וירד לגלות אל לבן אשר ביקש לעקור את הכל. ורבנו הגאון זללה"ה אומר שלבן לא היה סתם רמאי אלא היה כוחו חזק מאד והיה מכשף גדול, עד שהגיע הזמן ויעקב אבינו עבר את כור המבחן.

ויאבק איש עימו - נמשך לדורות

"ויאבק איש עמו". היה רגיל הח"ח לומר שבודאי היצר נלחם עם האבות, אצל אברהם היה נדמה לו כנהר, אצל יצחק בקלות ושחוק ומריבה על הירושה, אבל אצל יעקב אבינו

ז. בגמ' חולין (פט א), אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן: גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה.
ח. בראשית רבה פרשת חיי שרה פרשה נט, ואשביעך בה' אלהי השמים, א"ר פינחס עד שלא הודעתיו אותו לבריותי אלהי השמים, וכיון שהודעתיו אותו לבריותי אלהי הארץ.

עמוד התורה ועמוד האמת שכאן קבורתו של היצר, ירד מלמעלה - הוא היצה"ר הוא השטן - להדחק ולהאבק עמו ממש, כאן לא מספיק לו "נדמה לו" אלא ויאבק עמו ממש ממש.

"וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב" שפגע בתמכין דאורייתא (זוה"ק ח"ג רמג א) וזה לא פשוט ומרגישים בזה היום! גם זה תלוי בנו אם אנחנו נתחזק בתורה גם התמכין יהיו יותר חזקים. ועוד איתא בזוהר, שבגלל כך גם אורייתא צריכה יותר עמל ויגיעה.

יעקב היה שלימות בלי שום פסולת. ובגמ' בפסחים (נו.) אמרו "ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא ח"ו יש פסול במיטתי כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצחק שיצא ממנו עשיו אמרו לו בניו "שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד" כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בליבנו אלא אחד". ומאז נוצר השמע ישראל הבוער כאש בליבות בני ישראל בכל השריפות והשמדות.

ועדיין היו צריכים לכור הברזל וכמו כלי חרס שמחזירים לכבשן, כדי ליצור את האומה הישראלית לקבל את התורה שזה בריאת העולם מחדש. הקב"ה מתגלה לבני ישראל ואומר "אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

ובאבן עזרא מביא ששאלו רבי יהודה הלוי מדוע לא אמר אשר בראתי את השמים ואת הארץ^מ. והביאור הוא שבזה כבר היה פגם שקלקלו כבר מראשית הבריאה. אך יציאת מצרים וקריעת ים סוף זהו זמן הלידה של כלל ישראל, (וכמבואר בדברי רבנו הגר"א ז"ל והוא מחז"ל).

ירידת יעקב לגלות - אנוס עפ"י הדבור

ביעקב אבינו כתוב, "וירד מצרימה אנוס על פי הדיבור" מבאר רבנו הגר"א זיע"א, שאף שיעקב ידע שיוסף מלך במצרים, והוא יורד לשם ושם יוכל לשבת במנוחת הנפש ולהיות דבוק בתורה כפי שאין לנו השגה, וכך באמת היה כמו שכתוב "ויחי יעקב" שזה הימים שהיה חי בהם. אבל יעקב אבינו לא רצה שום דבר, רק קרבת ד', וזה שער השמים. כי ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות מכוונת כנגד של מעלה. כבר מתחילת הבריאה. ועוד בימי האמורי. ארץ ישראל היתה מקום קדוש שם היה השער. וכמו, להבדיל, מצרים שהיא ערוות הארץ. וכעין כמו שכתב הרמב"ם שכל העולם צורת אדם והמשכן צורת אדם.

מ. "...שאלני ר' יהודה הלוי מנוחתו כבוד, למה הזכיר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא אמר שעשיתי שמים וארץ (אב"ע שמות כ פסוק א)

ורבנו הגאון ז"ל אומר בפירוש ההגדה שיעקב אבינו ירד אנוס על פי הדיבור, רק בגלל רצון ד', ומבאר דאם היה יורד מרצון על מנת להשתקע לא היה ח"ו תקומה. לא היו יכולים לצאת משם. כאשר הוא יורד עפ"י הדיבור שאינו מחשב שום דבר ובלא שום עצמיות אלא לדעת מהו רצון ד' אם כן אין לו שייכות למצרים!

החשבון היחידי - לעשות רצון ד'.

ומבואר בגמ' בשבת (לא:): שהסותר ע"מ לבנות במקומו חייב אבל על מנת לבנות במקום אחר פטור כי הוא מקלקל במקומו. והקשו, שהרי במשכן היה סותר על מנת לבנות במקום אחר, ומשני בגמ' כיון דכתיב על פי ד' יחנו כסותר על מנת לבנות במקומו דמי. והביאור הוא שלאדם יש חשבונות לסתור פה ולבנות שם, ואם כן במקומו הוא סותר ומקלקל. אבל אם הכל על פי ד', הרי שכל דבר זהו מקומו כיון שכל המקום הוא מה שיהיה רצון ד'.

פגשתי פעם, בצעירותי, ברחוב רשב"ם את הסטייפלר הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה. והוא היה בתוך כדי שעבר דירה מצד אחד של הרחוב לצד השני של הרחוב, ואני זוכר שאמר לי אז בלשונו, אני הולך לעבור דירה וזה נראה ששמה יהיה יותר כבוד שמים מפה. כך הוא אמר בפשטות. כאשר שהכל עפ"י ד' יסעו ועל פי ד' יחנו. הרי שיעקב אבינו אינו נמצא במצרים.

ותמיד אני חוזר על דברי רבנו החתם סופר זכותו הקדוש יגן עלינו מה שאמרו חז"ל "ויחי יעקב" פרשה זו סתומה שמשמת יעקב נסתמו עיניהם וליבן של ישראל מצרות השעבוד. והמפרשים עומדים על כך שכל זמן שאחד מן השבטים חי לא היה שעבוד. ואומר רבנו החת"ס דברים ראויים אליו, שכשיעקב אבינו הגיע למצרים ובכח התורה שלו ישב בבית המדרש ולמד, המתיקות בתורה שלו השפיע על כלל ישראל ולא היה להם שום שייכות למצרים, [גם בדורנו ראינו שהחזו"א ישב בביתו בחדרו ולמד וכל העולם התהפך על ידו] לא היה שום נסיון בכלל ולא עלה על לב אחד מישראל להפוך דברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים, משמחי לב ומאירת עיניים, להבל של שוק של מצרים ערות הארץ. לא היה נסיון לעזוב את ה"למעלה למשכיל" ולרדת ל"שאול מטה".

אבל כשמת יעקב אבינו התחילו והיה נטיה לראות מה נעשה בארץ ומה נעשה בעולם הזה במצרים.

באותו זמן היה את השבטים, שבטי י"ה, שדרגתם הגבוהה שהם מקשרים בין האבות וכין כלל ישראל כי בין האבות לכלל ישראל יש הפרש ואי אפשר לקבל את האור הגדול

[וכמו שאמרו שהיה בונה עולמות ומחריבן כי לא היה להם כלים לקבל את האור] ורק על ידי השבטים יש את כלל ישראל.

[גם בתוך השבטים יוסף הוא בבחינת אב כמו שכתוב "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו" ומפרש רבנו הגאון ז"ל שהוא הכירם שהם נשארו בבחינת שבטים והם לא הכירוהו כי נתעלתה דרגתו להיות בבחינת אב. ומעיקרא זה היה הויכוח שהם חשבו שהוא עושה אותם בבחינת פסולת אבל באמת אין בשבטים שום פסולת רק שיוסף נתעלה בדרגתו].

אם יש משיכה לחוץ - יש שליטה ח"ו על לומדי התורה

ובכל זמן שחיו השבטים עמדו בפרץ הוכיחו, קירבו וחיזקו ובאמת אף אחד מישראל לא יצא כי השבטים שמרו וכל זמן שהיה לוי חי הוא החזיק את כל ישראל. ובכל זאת מצב זה נקרא שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל שכבר יש משיכה לחוץ וצריך שמירה ומחיצות בבית המדרש. וכפי כמה שנחלש כח השבטים וכח התורה אז התחיל השעבוד הנורא.

וגם כשמת לוי, שבט לוי נשאר שלא חטאו ומעולם לא עבד שבט לוי עבודה זרה, תמיד נשאר שורש לגאולה, ואחר כך כשראה הקב"ה בצער ישראל ולקח את משה ואהרן משבט לוי שגם בזמנים הכי קשים ורעים לא היה למצרים שום שליטה על שבט לוי כי מי שלא יוצא ולא מוסר עצמו אליהם אין להם שום שליטה.

כל השליטה שיש לאחרים ח"ו מתחיל בנו כשאנחנו מתחילים ח"ו לשמוע מה שהם אומרים בפה רך או בשביל בצע כסף, אחר כך הם שולטים, ד' ישמרנו. וזה למדים ממצבם של כלל ישראל בזמן יעקב אבינו שמי שיושב בבית המדרש ולומר תורה עם כל ה"ברען" ועם כל העסק אין גבול כמה שהוא משפיע זו היא ההשפעה הגדולה ביותר! וכמבואר שכאשר שנחלש כוח התורה, אז התחיל השעבוד הנורא

ואחר כך הקב"ה 'חישב את הקץ', וכמו שאמרנו שזה לא בא בהדרגה, ובתוך מצרים נתן לנו זכויות להביא קרבן פסח, בתוך ערות הארץ באותו מצב שהיינו [גם בקריעת ים סוף היה קטרוג של הללו והללו] והקב"ה בחמלתו הגדולה והנוראה מקימי מעפר דל.

"משכו וקחו לכם" דרשו חז"ל משכו ידיכם מעבודה זרה. היצר הכי נורא, וקחו לכם. והכל נעשה בחפזון גדול, כיון שכשהרע נמצא צריך להיות הכל בחפזון לברוח, ואפילו לא להביט אחוריו.

"החודש הזה לכם" - תחילת הגאולה

תחילת יציאת מצרים מתחילה כבר מהגילוי הנורא של "החודש הזה לכם" שבזה קיבלנו את הכח הגדול לקדש חדשים שזהו הסוד של ימים טובים שאנחנו עושים.

שורש כל הקדושות של ימים טובים הוא ביום השבת. כמבואר (בב"ב קכ"א) מועדי ד' צריכים קידוש ב"ד ואין שבת בראשית צריכה קידוש ב"ד מתחילת הבריאה נאמר בשבת "ויברך" ויקדש" שבת היא יומו של הקב"ה ואינו שייך לנו כמו שדרשו חז"ל "ימים יוצרו ולו אחד בהם" שהקב"ה שייר יום אחד - יום השבת - שהוא יום שלו [וי"א שגם יוה"כ, ויש לבאר שהוא גם בבחינת שבת של המועדים כמו שמבאר הגר"א זלל"ה] והקב"ה נתן לנו מתנה להשתייך ליום השבת.

שבת היא תחילה למקראי קודש והיא מקור הקדושה והקב"ה נתן לנו כח מכח השבת שאנחנו נקדש ימים טובים ע"י שאנחנו קובעים החודש ואומרים מקודש החודש [ועי' רשב"א ב"ב קכ"א בשם גאון שעל ידי כך מקדשים המועדות]. והקב"ה נתן לנו את קדוש החדשים והזמנים שיהא מסור לנו לגמרי. ובפסיקתא דפרשת החודש אמרו שמתכנסים כל מלאכי השרת אצל הקב"ה לשאול אימתי הוא ראש השנה, והקב"ה אומר להם לי אתם שואלים אני ואתם נשאל לב"ד של מטה ואם לא קדשו את החודש הקב"ה דוחה את הדין למחר.

אני רגיל להזכיר את המובא בפרקי דר"א ובפיוט הקליר שהוא דברי קבלה לפרשת החודש, דהנה על הפסוק "החודש הזה לכם" מפרש רש"י שהראה לו את הלבנה באצבע כזה ראה וקדש. ושם בפיוט הקליר ובפרדר"א, יש יותר מזה שהקב"ה יושב על כסאו ומיכאל וגבריאל מעידים והקב"ה מראה למשה ואהרן כל פרט כזה ראה וקדש [ויש קצת חילוק בין הפרקי דר"א ובין הקליר וקרובים הדברים].

זהו סוד העיבור שלא נתגלה אפילו לאדם הראשון כמו שכתוב בפיוט הקליר. והקב"ה גילה ונתן למשה ואהרן. ואם ניתן רשות לומר יש לפרש בזה על פי מה שמבואר בנפש החיים שאדם הראשון קודם החטא, בשעות שעוד היה האדם הגדול בענקים וידע סוד טעמי תורה עד תכליתם, וכל טעמי תורה גלויים לפניו והקב"ה שייר סוד קידוש החודש שלא יגיע הפגם לשם, ואילו היה נמסר לאדם הראשון היה הפגם ח"ו נוגע גם בזה.

וגם בשעה שמסר הקב"ה למשה ואהרן את הכלל של "החודש הזה לכם" גם זה התחיל על ידי הקב"ה בעצמו קידש את החודש וכדרך של "כי ממך הכל ומידך נתנו לך". וכן אנו

אומרים במטבע התפילה "מקדש השבת וישראל והזמנים" כי הקב"ה מקדש את השבת ומקדש את ישראל שהם יהיו מקדשים את הזמנים.

שבת תחילה למוקראי קודש וכל הימים טובים נמשכים מכח השבת.

ומבואר שכל הזמנים נמשכים מכח השבת. ואולי יש לבאר בזה את ענין של שבת הגדול והענין שיו"ט של פסח נקרא שבת, כדכתיב ממחרת השבת, ובפיוט אמרו "בראש כל מועדים נשאת פסח" פסח נקרא ראש כל מועדים. כי קדושת כל המועדים היא מקדושת השבת ותחילת המעבר שהיה כח לקדש יו"ט זהו חג הפסח, מהשבת - שבת בראשית לשבת - יו"ט שזה השבת שלנו. ולזה קוראים השבת שלפני פסח שבת הגדול, שזה השבת של הקב"ה ואז כבר שם התחיל הנס וההתנוצצות ומזה נמשך גם היו"ט של פסח וזה בתוקף השבעה של השבת, שג"כ יו"ט בחינת שבת, ולכן יו"ט של פסח נקרא שבת כמו שכתוב: "וספרתם לכם ממחרת השבת".

וכמה יש בזה להתעורר עד כמה אנחנו יכולים להגיע ולהשיג בכל שבת ושבת. אני תמיד חוזר על דברי רבנו הגר"א זיע"א "כל מזונותיו של אדם קצובים לו חוץ מהוצאות שבת ויום טוב" שעיקר הכוונה היא על רוחניות, כי יש קצבה בכל שנה ושנה בראש השנה כמה אדם מגיע לו סיעתא דשמיא להשגות ודרגות רוחניות, חוץ משבת ויום טוב שבהם אדם יכול לזכות לעלות למעלה למעלה חוץ מן החשבון. והגר"א שם כתב שזה גם כפשוטו הוצאות שבת ויו"ט, אבל עיקר הכוונה זה המכוון לפנימיות הדברים.

יציאת מצרים - "למען תעבדון את האלוקים"

ביציאת מצרים יצאנו לחרות עולם. וכמה שאחר כך היה שעבודים, נשאר החירות עולם עד לעתיד לבא, אז יציאת מצרים יהיה טפל. אבל החירות עולם הוא מכח יציאת מצרים. [ומובא בחז"ל שמשם רבנו יהיה גואל]

ועיקר הגאולה, היא כמו שכתב הרמב"ן, שגם כשיצאו ממצרים גולים יחשבו עד שהגיעו למעלת אבותם, אך במעמד הר סיני וגילוי התורה נגמר היציאת מצרים, "היום הזה נהיית לעם" וגם מתחילה נאמר בכל תכלית היציאה והגאולה "שלח את עמי ויעבדוני" וכתוב: "למען תעבדון את האלקים על ההר הזה".

וכן מבואר במדרש שבני ישראל ישבו וציפו ומנו כל יום מיציאת מצרים כיון שידעו שהם עתידים לבא להר סיני ולא ידעו מתי, והיו מונים עוד יום שעבר מהיציאה ממצרים עד שהגיעו אחר כך וזכו למתן תורה.

וענין הספירה, כידוע, שביום ראשון של פסח הקב"ה עשה הכל בלא התעוררות מלמטה וכן הוא לדורות עד הפסח שלנו, כמבואר שבליל פסח מושפע מיד הארות גדולות ו"לילה כיום יאיר". וכמו שביאר רבנו הגר"א זלה"ה ב"מה נשתנה הלילה הזה", שכל המצוות מצוותם בדרך כלל ביום כמו שופר בר"ה וד' מינים שמצותם ביום. אך בפסח כבר בהכנסו לילה כיום יאיר. ואפילו בשבת קודש אין את הענין הזה, אלא מי שזוכה אחרי ערבית ושחרית ומוסף ומנחה מגיע ליותר. אבל בפסח זה בדילוג בבת אחת למציאות הכי גבוהה ואחר כך האור הזה נעלם ובימי הספירה צריכים להגיע בכוחות עצמינו בעמל ויגיעה.

אין לנו שיוור רק התורה הזאת

"אין לנו שיוור רק התורה הזאת", אבל התורה הזאת נשאר לנו, אף שחסר בגלות הרבה מן התורה כמו שהגאון זיע"א מבאר "מלכה ושריה בגוים אין תורה" וכתוב: "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים".

אבל התורה הזאת שנשתיירה לנו "הפך בה והפך בה דכולה בה" כמשאחז"ל באתר דאית חמר לא מתבעי סמנים" שכשיש תורה לא מחפשים סמנים אחרים^(*) וכמשאחז"ל "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין" וכתב הרמח"ל והנפה"ח הק' מעתיקו שמי שברא את היצה"ר הוא יודע מה התבלין והוא יודע שרק תורה היא תבלין^(**). רק תורה, תורה

י. ח"ל הג"ר אברהם אחי הגר"א בספר מעלות התורה: "והתורה מביאה אותו לידי מידות טובות, כדאיתא בגמ' (כ"ב נח,ב): בריש כל מרעין אנא דם, בריש כל אסוון אנא חמר, ובאתר דלית חמר תמן סממנין מתבעין. ואמר אחי הגאון ז"ל דהכי פירושו, לפי שהתאווה ראש לכל העבירות והאדם הוא המתאווה והוא הנפש, וזה שאמר בריש כל מרעין אנא דם, שהוא תחילת חולי הנפש, ובריש כל אסוון, ראש לכל הרפואות של הנפש, אנא חמר, הוא התורה שנמשלה לייך, וכמו שכתוב: ושתו ביין מסכתי (משלי ט,ה). ובאתר דלית חמר תמן סממנים מתבעין, פירוש מי שאינו בעל תורה הוא צריך לרפואות המידות, אבל בעל תורה אין צריך לרפואות המדות בעניני סגופים וכדומה, רק לעסוק בתורה וביראת ה' כל היום, הפך בה והפך בה דכולה בה...שאין לך מדה טובה הימנה (אבות ה,כב), פירוש שהיא עולה על כל המדות וכל המדות נכללים בה, ודברי פי חכם חן, שפתותיו יהיו דובבות בקבר", עכ"ל.

יא. בספר מסילת ישרים (פרק ה) וזה, כי הבורא יתברך שמו שברא היצר הרע באדם, הוא שברא התורה תבלין לו, וכמו שאמרו ז"ל (קידושין ל): בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשבו להנצל זולתה, אינו אלא טועה, ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו.

ע"מ לקיים, תורה שאתה יודע לפני מי אתה עמל, שח"ו שלא יהיה מצב שלא ברכו בתורה תחילה, אבל רק ע"י תורה כמו שאמרו "לעולם יעסוק בתורה שלא לשמה" וזהו הכשר כדי להגיע לעסוק בתורה לשמה.

וגם במעמד הר סיני, נכשלו כלל ישראל, ומבאר רבנו הגר"א זיע"א בשיר השירים שהייתה תביעה על כלל ישראל על שאמרו "דבר אתה עמנו ונשמעה" ומשה רבנו תש כוחו כנקבה, משה רבנו ביקש "מי יתן והיה כל עם ד' נביאים" הוא לא רצה להשאיר "משה רבנו" מעל כלל ישראל, אלא רצונו שיהיו כולם בדרגתו, אבל בני ישראל באמצע ה"שטייגען" הגדול, הפסיקו ואמרו: "דבר אתה עמנו ונשמעה" ועל כך הייתה התביעה.

קשה להזכיר את דברי הגר"א עה"פ בישעיהו "נאצו את קדוש ישראל נזורו אזור" במצב שכבר ירדו ישראל והיה כבר ג' עבירות חמורות ע"ז ג"ע ושפ"ד, שם מבואר ששורש החטא התחיל מה"נזורו אזור" אחרי שבמעמד הר סיני אמרו "דבר אתה עמנו ונשמעה" "נזורו אזור" הם לא רצו יותר מדאי, כשאדם מפסיק באמצע העליה ומסתפק במה שיש לו, זה "נזורו אזור".

מעמד הר סיני - "קול גדול ולא יסף"

הרמב"ן מונה במנין הלאוין שלא לשכוח את מתן תורה, "השמר לך פן תשכח", לא לשכוח איך היה בזמן האש הגדולה, קולות וברקים. אחר כך, שהקב"ה הוריד את התורה לארץ, כבר אמרו "תורה מונחת בקרן זוית", ובגמ' (קידושין מ.) אמרו שתורה שבעל פה צריך ללמוד מרב, אבל התורה בעצמה ירדה בקולות וברקים בכל העולם "ד' למבול ישב" הגוים פחדו וחשבו שהקב"ה מביא מבול⁽²⁾.

יב. בגמ' זכחים קטז א ר"א המודעי אומר: מתן תורה שמע [ובא], שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל [מלכין] עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר ובהיכלו כולו אומר כבוד, נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם? (אמר להם) ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, אמרו לו מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של אש מביא שנא' כי (הנה) באש ה' נשפט, אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר, ומה קול ההמון הזה שמענו. אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר ה' עוז לעמו יתן, [מיד] פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום.

ומכח זה של האש הגדולה, בא אחר כך התלמוד הקדוש והנורא, עד הוויות דאביי ורבא, ואמרו (עז י) "זוטר שבהם מחיה מתים" וכבר הארכנו לבאר בכמה מקומות שכלל שיש הסתר פנים כך מתגלה יותר כח התורה.

תמיד אני רגיל לחזור על מה שמבואר בפרקי היכלות שאף על פי שמפורש שבבית שני היו חסרים חמישה דברים, והם היו דברים גבוהים של הגילוי שכינה והאורים ותומים, הרי שדווקא בבית שני נתגלה זיוה ותפארתה הודה והדרה של תורה. דווקא בזמן ההסתר יש יותר הודה והדרה של תורה. ואם לא היה הדבר כתוב אי אפשר לאומרו, כי באיזו בחינה ברוב חסדיו ית"ש, מה שנשאר אחרי החורבן ואחרי הירידה, מתגלה בתורה משהו שלא נתגלה קודם.

בזמן ההסתר יש יותר גילויים בתורה

ויסוד הדברים, מבואר באוה"ח הקדוש, ובנפה"ח הקדוש, ושורשם מדברי הרמ"ק. חז"ל מספרים על רבי פנחס בן יאיר שחלק לנהר ואמרו שם "מה נפיש גברא ממשה ושתיין רבון...". וכו' (חולין ז). וביארו בזה אוה"ק ונפשה"ח שני נביאים בסגנון אחד, דכל מציאות קריעת הים על ידי מרע"ה הייתה קודם מתן תורה, ורפב"י היה אחר מתן ולכך היה לו בכוח התורה אפשרות לחלוק את הנהר. ואחרי מתן תורה זה כבר מצב אחר.

ובאמת יש לשאול, הרי יהושע בן נון שהיה אחרי מתן תורה ובכל זאת יש עסק גדול מכך שקרע את נהר הירדן, וכן אלישע שהחיה מתים, יש על זה פרשה שלימה בנביא, ואף שהיה זה אחר מתן תורה. ובאמוראים לעומת זאת קטן שבהם היה מחיה מתים,

ולבאר את הדברים שהרי יהושע כשקרע הירדן אמר להם יהושע "בזאת תדעון כי א-ל חי בקרבכם". [וכפי שמבואר שבא יהושע ללמדם אחר שחשבו כלל ישראל שעם פטירת משה ש"לא קם כמשה" כבר אין השראת השכינה, (וזו הייתה גם טעות המרגלים ומה שביאר בזה ר' מאיר שמחה ואכ"מ). ויהושע היה התלמיד הגדול, היחידי שקיבל את התורה בשלמות (ואחר כך היו כבר זקנים ולא היה יחידי שקיבל)] ואף ש"פני משה כפני חמה לפני יהושע כפני לבנה" מכל מקום הוא זכה לניצוץ משער הנו"ן^{יג} מה שלא היה במשה, היה זה דור עם כל הגילויים הגדולים. וכן בזמן הנביאים, ואלישע שהחיה מתים, היה זה מכוח הדבקות בהקב"ה ובכוח המעלה הגדולה והזמן הגדול של גילוי השכינה שהיה בזמנים ההם, והחיה מתים כדבר היוצא מן הכלל.

יג. כדאיתא בחת"ס זיע"א שלכן נקרא יהושע בן נון, שהיה לו השגה בשער הנו"ן.

אך בבית שני, כמבואר בפרקי היכלות, אף שבודאי היה בזה הסתר פנים כלפי בית ראשון, אך דווקא בו היה יותר גילוי בתורה, יותר הודה זיווה והדרה של תורה, אז קבלנו את התלמוד הקדוש, דוקא בזמן שאין לנו שיוור אלא התורה הזאת, כאשר נלחמו על התורה נגד חכמת יוון, בזמן כזה יש בה גילויים שלא היו קודם. אחר זמני ההסתר פנים, מכוח ההשתלשלות הנוראה של התורה. אז היו גילויים מיוחדים, וממילא בכוח המיוחד הזה שייך שקטן שבהם מחיה מתים, שייך לקרוע את הנהר, לא מאותו כוח שבא על ידי נביא, כי אם מכוח הגילוי המיוחד בתורה.

וזה ממשיך עד היום הזה כל דור ודור כפי השגתו, כידוע שהחזו"א היה רגיל לומר "לא מאסתים ולא געלתים" מתקיים בזה שנתתי קצות החשן ורבי עקיבא איגר, ניתן לומר אצלנו שנתתי לכם רבנו חיים הלוי וחזון איש, וכל זה בקולות וברקים, הוויות דאביי ורבא, קול גדול ולא יסף, ותמיד אפשר להגיע עוד ועוד ולשון הגר"א זיע"א בהוויות דאביי ורבא שהיו "טוחנים" יותר, אצלם התגלה יותר, אביי ורבא גילו בעיקר את הענין של "הוויות דאביי ורבא", ובכל זמן בכל דור ודור גם במצבים הכי גדולים של הסתר פנים, תמיד נמשכת המציאות הקולות וברקים, ואת זה אנחנו מחוייבים לזכור.

ויש לשון בזה"ק שבשעה שהרב מלמד תורה יש בקולו קול גדול ולא יסף! כשיהודי כמו רבי ברוך בער אומר תורה, יש בקולו את הקול גדול ולא יסף. תמיד נמשכים הקולות והברקים, ואת זה אסור לשכוח.

לכל אחד יש חלק משלו בתורה

אנחנו לא צריכים לשכוח מה אומנותינו, בני תורה שיושבים ולומדים, מה מצפים מכם, אין נפק"מ בכשרון, כל אחד יש לו חדרי חדרים בתורתו, אפילו אם הוא פחות גאון מהשני, החלק שיש לו נשאר אצלו, וכמו בתפילה שאני רגיל להביא מהזוהר שיש הרבה גוונים כמראה תכלת כמראה ארגמן כמראה זהב כמראה לבן כמראה אדום, כך גם בתורה יש חדרי חדרים, לכל אחד יש חלק משלו, הכלל הוא שאין ברוחניות בכלל מאתים מנה.

קשה לדבר על דברים כאלו! הציבור מתרחב ב"ה. אחד מגדולי האדמו"רים אמר את זה על החסידות וזה נוגע גם לשיבות הקדושות, היצה"ר לחם בישיבות הקדושות ולא כ"כ עלה בידו, ואז הוצרך להרבות באלו שאין כ"כ שייכים ולא מכירים את מקומם וזה יכול לקלקל ח"ו.

יש את ראשי הישיבות הגדולים שמסרו נפשם על כל קוצו של יו"ד של התורה להבין ולהשכיל, וכשהיצה"ר רואה שאינו יכול לפגוע בתורה הוא מתחיל להרחיב ולפתוח שיכנסו עוד גם שאינם ראויים.

יש בזה מעלה גדולה שנוספו ספסלים, אבל מגיעים לתוך הבית מדרש כאלה שאינם זוכרים שיש לנו את המעמד של הר סיני ואת הקולות ואת הברקים... שלא זוכרים שיש לנו את כל הראשונים עד רעק"א קצוה"ח ונתיבות ועד הראשי ישיבות נורא נורא נוראות, לא השיגו את זה. ויושב ולומד בקיאות, קצת גמרא, ואינו מביין... ואחר כך מתחיל להגיד דרשות ברבים שלא צריך שום דבר.

הכל בתמימות, הוא באמת לא יודע משום דבר, הוא לא יודע מהקולות וברקים, הוא לא יודע מכל הגילוי תורה הנורא. והוא אומר אפשר לשבת ליד הגמ' ולא צריך שום דבר, הוא יכול ללגלג על הישיבישע רייד, גם בזמן אביי ורבא היו שאמרו על הוויות דאביי ורבא שלא צריך ל"טחון" כל כך, ותמיד יש אנשים שלא מרגישים סיפוק כל כך והנחלשים נתפסים לזה. ובזה עיקר מלכות היצר, לבטל תורה, היצר הרע כל העיסוק שלו הוא רק לבטל תורה כמו שאמרנו מקודם.

הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולא שאל את הסיטרא אחרא בזמן הגזירות ואמר לו שאם יפסיקו עם התורה הוא יבטל את הקטרוגים אבל אנחנו אין לנו שיור אלא התורה הזאת ואי אפשר לקחת את זה מאיתנו.

אנחנו שוכחים מעלתינו, זה הגלות הכי גדולה, כשאדם שוכח את ערך עצמו. יש משלים במדרשים על בן מלך שאביו הגלה אותו לכפר, ובמשך הזמן נהיה כאחד מהם ושכח מעלתו. וכשהמלך עבר שם ביקש מהמלך שיתן לו יותר אוכל במקום לבקש לחזור למעלתו.

אסור לנו לשכוח מה שמתאים לבן תורה, המדרש אומר כשאדם מתחיל ללמוד תורה היא אומרת לו "ד' עמך גבור החיל" התורה מחכה ומצפה לו שילמד^(א). ולשון חז"ל בגמ' יד.

יד. ובמרגניתא דבי רב 'תורת ה' תמימה עומדת לפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת ה' עמך גבור החיל, הנה באתי ללמדך על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך, אשריך אם תזכרני, אשריך אם בלבך תצפנני, אשריך אם תקיימני, אשריך אם תשמיעני, ובכל יום בי יהיו זממך, כי בי ירבו ימך.

"כמים הפנים לפנים" ההוא בדברי תורה כתיב. זה האושר הכי גדול לשבת וללמוד. ללמוד סוגיא! כל אחד כפי כוחו, כפי רוחב ליבו, כפי השגתו, יגעת ומצאת תאמין. היו אומרים שהנפקא מינה בין בעל כשרון לשאינו בעל כשרון הוא כמה נרות הוא צריך, היו לומדים אז לאור הנרות ואחד מספיק לו נר אחד כדי ללמוד את התוס' ואחד צריך חמש נרות, אבל כל אחד מגיע למה ששייך לו.

"השמחה בחלקו" גם ברוחניות

אין לנו שיור רק התורה הזאת, וכשיש לנו את התורה הזאת יש לנו הכל, זה העושר הגדול צריך להעריך את עצמנו

רבנו הגאון זיע"א מבאר ש"שמח בחלקו" הוא גם ברוחניות, ואין הכוונה להיות ח"ו שבע בחלקו ולהסתפק במועט, אדרבה, אוהב תורה לא ישבע תורה, אבל כן לשמוח, שיהיה שמח במה שיש לו. שהרי גם זה מתחבולות היצר שאומר לאדם: מה אתה כבר מבין, בין כך אתה לא ראש ישיבה, כמה אתה מבין, "קועטש" אחד, ומרפה את רוחו.

וצריך לענות לו, לא, לא, כמה שאני מבין וכמה שאני משיג בתורה כל חללי דעלמא לא שוים לזה! ומי ששמח בחלקו לא יהיה שבע בחלקו. אני רגיל להביא משל פשוט: אחד רוצה להיות העשיר הכי גדול בעולם ואם אינו מצליח וכי יקח את כל הכסף שיש לו ויזרוק כי בלאו הכי לא יהיה כל מה שהוא שואף, בגשמיות, כל מה שיש לאדם חביב עליו, כל שכן ברוחניות, והנמשל הוא הרבה יותר מהמשל.

יש לנו את הזכות ללמוד תורה ולהבין, וכמו שאומר הגר"ח מוולאז'ין מה שיותר ברור ויותר ברור אצלו זהו חידושי תורה. גם כשאדם משיג הרבה צריך להמשיך לעלות יותר ויותר בלי הפסק כמו שרואים אצל הגאון ר' מאיר שמחה ועוד גדולים שעד סוף ימיהם עשו שטייגען והוסיפו עוד ועוד.

חיזוק התורה וקניניה ושמירת הצניעות

אנחנו מקבלים חיזוק גדול ממה שרואים שיושבים ולומדים בשמחה ובאהבה, והעיקר שיכנסו דברי תורה בלבבנו. רבנו הגר"א זלה"ה בשיר השירים כתב, שכשהקב"ה אמר "אנכי ד' אלקיך" נכנסו דברי תורה בלבבם וכשאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים" נעקר יצר הרע מתוכם וכשאמרו "דבר אתה עמנו ונשמעה" חזר יצה"ר בליבם [הקב"ה אמר גם במדרגה זו מי יתן והיה לבבם זה ליראה, הלוואי שתהיה מדרגה זו עכ"פ] הם הסכימו "דבר

אתה" אבל לא יותר מידי, אם לא רוצים יותר מידי זה כבר מקום שיכנס היצר ח", זהו שורש הנפילה כשאדם מסתפק במה שיש לו. הכלל הוא שצריך להיות שמח במה שיש לו ולשאוף לעוד.

העיקר, שיצא מהמעמד הנשגב הזה חיזוק. שבאמת נשמור על התורה הזאת לא להגרר אחרי שום דבר, ללמוד תורה עם כל הקניני תורה, ללמוד על מנת לקיים ולהזהר בקדושה ובצניעות.

קשה לומר, אבל צריך להלחם על צניעות, התורה נקראת ספרא דצניעותא כל התורה נקראת מוצנע, צניעות זה בין באנשים ובין בנשים, ובכל דבר צריך למסור נפשנו, לא להגיד נשתנו הדורות חס ושלום, אסור לעבור בשתיקה כשיש פרצות.

והכל דבר אחד. כל שנתחזק בתורה יהיה יותר כח לשמור, יותר יהיה אכפת לנו. כל אחד מאתנו הוא מבני אברהם יצחק ויעקב וכל אחד שייך לזה ובודאי שיש לכל אחד ואחד השפעה.

ד' יזכנו ויתן לנו כח וגבורה לעבדו בלבב שלם באהבה ובשמחה ובזכות תורה שבעל פה שהיא סוד הגאולה ו"לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבעל פה", כמו שדרשו "כי טובים דודיך מיין". - "חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה".

וביותר כעת כשמתכוננים לזמן חרותינו, ולימי ההכנה למתן תורה, חג שבועות שכתבו אנשי כנסת הגדולה שהוא זמן מתן תורתנו. וידועים דבריו של רבנו נפש החיים הקדוש והמקור מר' חיים ויטל שהיה להם רוח הקודש לכוון בכל תיבה ותיבה עד לעתיד לבוא, עד ימות המשיח, לכוון בכל פעם תיקון אחר, "ולא איתי איניש על יבשתא" שיכול לעשות כן, וכתב רבנו החת"ס זיע"א שאפילו הם עצמם לא השיגו הכל והם קבעו שזה זמן מתן תורתנו אף שזה לא כתוב בתורה.

ועל ידי עסק התורה שבעל פה, בודאי תתקרב הגאולה השלמה ונראהו עין בעין. נזכה ל"ישקני מנשיקות פיהו" שנלמד מפי הקב"ה בעצמו ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

וקרבתנו לשמך הגדול

דברי חינוך והתעוררות

שנאמרו על ידי מרן ראש הישיבה

הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א

ביהמ"ד הליכות חיים ב"ב - אור לדי' סיוון תשע"א

בהיותו קרוב - ימים הגדולים

אנחנו נמצאים כעת בימים הגדולים, סמוך ליום מתן תורתנו הקדושה

בחז"ל מובא שיש ימים מיוחדים, של "בהיותו קרוב" "אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליום כיפור, כי יש זמנים מיוחדים לעליה.

ומאיך מובא בחז"ל בילקוט ש"בהיותו קרוב" הוא קאי על כל יום ויום, ולכל זמן שאתה חי. והביאו במדרש בחבריו של ריש לקיש שראו את גודל שכרו לעוה"ב וביקשו גם כן להגיע לחלקו, והשיבום שרק הוא זכה מחמת שעשה תשובה בזמן שהיה שייך, זמן של "בהיותו קרוב" כל זמן שהיה חי, ולכן שייך היה שיזכה לחלק שכזה. ואילו חבריו כבר לא יכולים להשיג משהו בזמן שאין זה "בהיותו קרוב". כי רק כאן בעולם הזה אפשר להגיע ולהשיג, שם כבר אי אפשר להגיע ולקנות דרגות.

לשון המשנה היא "עולם הזה דומה לפרוזדור עולם הבא דומה לטרקלין", כאן העולם הזה הוא רק מעבר, של "התקן עצמך". מאיך יש לשונות במדרש שלכאורה נראה כאילו זה הפוך: "עולם הזה דומה ליבשה עולם הבא דומה לים... עולם הזה דומה לישוב עולם הבא דומה למדבר". אך למעשה הם הם הדברים.

פשוט וודאי ששם לעוה"ב זה הטרקלין, מקום שעין לא ראתה. אך מאיך, שם אין כלום להשיג, שם זה מדבר ממש, שם זה ים, בו מי שלא הביא צידה מהיבשה אין לו כלום. שם במקום העידון האמיתי אין אפשרות לזכות בכלום. כי כל העבודה היא כאן בעולם הזה "בהיותו קרוב" - כל זמן שאתה חי. רק כאן, בעולם הזה זה המקום ממנו ניתן לקחת, "עולם

הזה דומה לישוב, ליבשה, פה מונח הכל בקרן זווית וכל הרוצה ליטול יטול. זה הדבר שכל אחד מחויב להשריש בעצמו כל יום ויום.

אם לא עכשיו, אימתי!

וכשאמרו חכמים במשנה "אם לא עכשיו אימתי" זה קאי על כל ימות השנה. אין זה סתם, ולכאורה מאי קמ"ל וכי יש הווא אמינא שיש רגעים של הפקר? רק רק התנא הקדוש בא לבאר לנו לדעת איך להתייחס לכל רגע, איך להתייחס לזמן של "בין גברא לגברא", לשעה שהיא כביכול פנויה, התביעה היא בכל רגע לחיות את הידיעה, ש"אם לא עכשיו אימתי" גם הרגע הזה, אם לא חוטפים אותו הוא פורח ובורח.

זו גם כוונת התנא באזהרה "שוב יום אחד לפני מיתתך", הלא ודאי שכך הוא ו"לא ימצא איחור התשובה אלא בעמי הארץ". רק כאן מונחת התביעה באיזו צורה להסתכל על זה, לא רק זירוז גרידא, אלא לדעת שזה ממש כמו רגע האחרון, להתייחס לזה בכל התוקף. ובכל זאת, תמיד יש בתוך ה"בהיותו קרוב הכללי" זמנים מיוחדים יותר שבהם יש יותר קרבת ד', וגם יותר תביעה.

ימי הספירה - בנין האדם

ימי הספירה הם ימים מיוחדים, שנוהגים בכל שנה ושנה, ימי הבנין, בהם האדם בונה את עצמו. ומבואר בספרים הקדושים, שאם האדם לא תקן ועשה את המוטל עליו ואת הדברים המיוחדים לזמן הזה, הרי זה מעוות שלא יוכל לתקן. ומשמע שסוף הימים הללו, סמוך לקבלת התורה, הם זמן מיוחד בחלק של העבודה והחיוב להתאמץ יותר להשיג בכוחות עצמו. ובלשון הזוה"ק ובמדרש איתא, ששלושים יום אחרי החג עדין פתוחים השערים ואחר כך יש עוד שבעה ימים וכו', אחר כך כבר יש מוטל על האדם ביתר שאת להשיג בעצמו.

ובביאור הענין, כידוע שתחילת ימי הספירה בעת שיצאו ממצרים. היה חסד עצום, וכמו בזמן בריאת העולם, כש"אדם אין לעבוד את האדמה", ופירש"י להתפלל בטובתן של גשמים. היינו שכל המציאות של הבריאה היתה בחסד גמור "חסד א-ל כל היום". כך גם התחילה כל הבריאה החדשה של כלל ישראל בעת יציאת מצרים. אחרי הקלקול הנורא של אדם הראשון, וכל הבניה מחדש של מציאות כלל ישראל והתיקון הגדול בכור הברזל. אז גם התחיל הכל בחסד גמור, אף שלא היו ראויים לכך.

עיקר התביעה - משכו ידיכם מע"ז

ועיקר התביעה על הכלל היה שלא פרשו מעבודה זרה. יש לשון במכילתא, (בא) שגם במצרים היו בידם מצוות ומעשים טובים, היו זהירים בכן אדם לחבירו ונמנעו מלשה"ר ושלא שינו וכו' הם שמרו על ייחודם בשמם ובלשונם, באהבה ואחוה, וגדורים מעריות ולשון הרע. וזה היה במסירות עצומה במצרים, במקום שרצו שידמו להם ואף על פי כן לא שינו, [וכמו שמאז ולתמיד בכל הגלויות יש את הנסיון הזה. שרוצים להדמות לגוים שסביב] אך מכל מקום עדין היו שטופים בע"ז. וכשציוה הבורא "משכו וקחו לכם" זה היה כדרשת רז"ל "משכו ידיכם מעבודת כוכבים" הקושי היה להיפרד מהיצר של ע"ז

ואף שחז"ל בטלו את יצה"ר של ע"ז, היינו שהרגו את הרוחניות שבזה, ואת תוקף היצר לע"ז. וכידוע מדברי רבנו הגר"א בסדר עולם, כי עם ביטול יצרא דעבודה זרה על ידי אנשי כנסת הגדולה אז בטלה הנבואה, כי הכל הוא "זה לעומת זה". וראו בגודל דעתם, שלתוקף הנסיון, אף שמפסידים את הנבואה אך צריך לבטל את יצרא דעבודה זרה. ומכל מקום אף שבטל היצר הקשה של ע"ז, עדין נשאר יצר שכזה, של להמשך אחר הרע.

אנו אומרים פעמים ביום, "השמרו לכם פן יפתה לבבכם" וברגע שיפתה אז מייד "ועבדתם אלוהים אחרים", שורש החטא זה אלוהים אחרים כפשוטו, ע"ז ממש. אך מה שנשאר לדורות, הוא, כל התשוקות הרעות כל מה שאדם נמשך לזה, וביטול תורה כנגד כולם. וזה כל חיובינו בקריאת שמע בכל יום, להשריש בתוכנו, את קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות לברוח מה"יפתה לבבכם, ומה"וסרתם"!

וזה מה שמונח במה שאמר רבן גמליאל לתלמידיו "איני שומע לכם לבטל עול מלכות שמים אפילו שעה אחת". אף שהיה פטור מק"ש. אצל רבן גמליאל במדרגתו העצומה, כשחי כל יום את הקבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות, הרגיש שאינו שייך בלי זה. בלי הקבלת עול תורה ומצוות של ק"ש.

ובזה יש גם לעורר אותנו, בשעה שקוראים קריאת שמע, צריך להרגיש את הקבלת עול. ואם אדם לא מרגיש הבדל אחרי זה, חסר לו במובן של "קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות" ושל "השמרו לכם". אמנם אנו אומרים את זה לפי השגתנו, אך בכל זמן שקוראים ק"ש חובה שנרגיש שמשוהו התחדש בקבלת עול.

הזמן בו נתבעים במיוחד

ובזמן שאחרי יציאת מצרים, אחרי החסד הגדול והאור הגדול שקבלו כלל ישראל, אז יש יותר תביעה שנשיג על ידי עמל ויגיעה שלנו.

וזהו הביאור במה שאמרו חז"ל שבשעת קריעת ים סוף קטרגו המלאכים "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה" היה טענה על כלל ישראל. ומדוע זה מתחיל כעת, מדוע לא קטרגו בזמן של עשר המכות והניסים הגדולים ובזמן השיא של מכת בכורות.

אלא כמו שנתבאר: אז, בזמן הניסים הגדולים במצרים ומייד שיצאו אז היה הכל במציאות של חסד גמור והכל נשתתק, לא היה שום קטרוג. וכשהגיע הזמן שתובעים מכלל ישראל להשיג מכוחם, הרי זה זמן של דין, ויש מציאות של קטרוג. ובאותו זמן, עדין הייתה בליבם מציאות של משיכה אחרי יצרא דעבודה זרה.

ואיתא ברבינו הגר"א ז"ל בשיר השירים מדברי חז"ל, שבשעה שאמר הקב"ה "אנכי ד'" נכנסו דברי תורה בליבם, ובשעה שאמר "לא יהיה לך" נעקר מתוכם יצר הרע של עבודה זרה. וממילא בזמן של קריעת ים סוף, כשהתחילו הימים של ההכנה, אז הייתה תביעה וקטרוג כלפי כלל ישראל, ולהגיע לקריעת ים סוף היה צריך מסירות נפש כנחשון שקפץ למים. כי בזמן הזה הוא כבר מציאות של דין, ושל תביעה מהאדם להשיג בכוחו ובעמלו.

ימים עם מציאות מיוחדת

וכמו שביארנו, אף שבתחילת הימים, יש עדין איזו בחינה של חסד, אף כי לא כמו בתחילה ממש. אך יש מציאות של שערים פתוחים, עד זמן של פסח שני ל' יום אחרי החג, ועוד זמן שמובא שיש אחרי זה, אך בודאי ככל שמתקרב זמן מתן תורה, כאן כבר נדרש מאיתנו שנושיג בידינו ובעמלנו ממש.

וכידוע, יש מציאות של זמנים שמגיעה מידי שנה בשנה וכמו שהביאו בגמ' (שבת קכט:): על המקיז דם, "מעלי יומא דעצרתא סכנתא, דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו", כי גם הכוח הזה נשאר ופועל בעולם. וממילא יש מציאות של זמן שחוזר מידי שנה בשנה בימי הספירה, בו כל אחד נתבע להגיע ולהשיג בעבודתו שלו.

וכלפי בני התורה, יושבי בית המדרש. אצלם התביעה גדולה יותר.

ומרן הגר"ז זיע"א התבטא פעם שיעקר מה שקורה ומתעכב וכו', תלוי בבני תורה. הם שיושבים ליד הגמרא, שקרובים לקב"ה יומם וליל. הם נתבעים יותר לפי דרגתם. כי ככל שאדם בדרגה גבוהה יותר כך התביעה עליו יותר בתוקף. הרי הוא קיים "טעמו וראו" טעמת טעם של רוחניות, ומדוע אתה מתרחק ועוזב. נתבע טעמו וראו למה אתה עוזב.

נבואה שנצרכה לדורות נכתבה

אני רגיל להזכיר את שכותב תמיד חוה"ל וכן ברבנו יונה, שלמדו את דברי הנביאים כנוגעים אליהם למעשה ממש. ובאמת זה המושג של נבואה. כי הנה אמרו חז"ל (מגילה יד.) "הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה", ובזמן שלפני החורבן היו עוד ועוד נביאים ובכל יום נשלח נביא לישראל, ומה שנכתב הוא רק מה שנצרך לדורות.

וודאי שאין לפרש שדורות אחרים לא יכלו ללמוד כלל שום דבר מאותם נבואות שלא נכתבו, ובודאי הוא שאם שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד הרי ש"דבר ד' יקום לעולם" ומכל נבואה שייך ללמוד משהו, אלא מתבאר מחז"ל שאלו הנבואות שכן נכתבו הם הנבואות שכל עיקר הנבואה מיועדת לכלל הדורות, ואף שהנביא נשלח בפועל בזמן מסוים, מכל מקום עצם הנבואה נאמרה מתחילה לדורות ולכל זמן וזמן.

כך גם היא הנבואה בירמיה כשהנביא צווח ותובע "מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי" (ירמיה ב'), וביאר בחובת הלבבות שיש כאן תביעה לכל אדם שהשיג איזו מעלה ומדרגה ואחר כך ירד ממנה, כי הרי כל אדם שיש בו קצת בקשה והשתדלות, יש לו רגעים של עליה, וזהו שדורש הקב"ה מהאדם, אחרי שכבר השגת יותר, היית קרוב יותר כבר ראית שאתה מסוגל לזה, איך יכולת לחזור לאחור ולהתרחק?

אורח חיים למעלה למשכיל

וכתב הגר"א זיע"א בביאור הפסוק "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" (משלי טו כד) שלמה המלך כתב כאן את שני הקצוות, ומבאר הגר"א ז"ל שרק מלאכים הם "עומדים" ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה". כי מלאכים עומדים כל אחד במקומו. כשהאדם לא עולה הוא יורד כי אדם אינו כמלאך, הוא יכול להיות יותר או ח"ו להפך... וכשאינו מוסיף תורה כשהוא לא במצב של "שמן על ראשך לא יחסר" הרי שהוא מתמעט והולך ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה חס ושלום כי אי אפשר שיעמוד בדרגה אחת.

אם אברך מגיע למצב בו הוא מרגיש, שזהו! הוא כבר עשה שטייגען כמה שנים, עכשיו הוא רק צריך "לשמור על הקיים" הוא לא חושב על עוד להתעלות, הרי שזו ירידה גדולה!

אמנם מחד אדם צריך להיות בר דעת להכיר מה מצבו האמיתי, ומאיך במצבו שלו לזכור שתמיד חייב להמשיך ולהמשיך, להתעלות ולשרש את היצר מקרבו, תמיד לזכור את ההתחלה של "משכו וקחו לכם". כי אם לא מתאמץ להתחדש ולהתעלות, הרי אז יש מקום

ליצר להכנס. וכדברי רש"י על הפסוק "נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים" (ירמיה ד) "הווי למידין מעובד אדמה ואל תהי צעקתכם לפני מתוך הרשע כי אם מתוך תשובה שלא היו דומים לזורע בלא ניר והיא נהפכת לקוצים". ולבני תורה שיושבים בבית המדרש, הרבה יותר קל, יש להם את ה"תורתו אומנותו" ליישר את הלב. אך בלא זה, הקוצים אינם נשחיתים מעצמם. ודואג ואחיתופל יוכיחו, אף שהיו במדרגה גבוהה ומיוחדים בתפילה כפי שאמרו חז"ל, אך עם כל מעלתם, נכנס בליבם רוח קנאה.

כל אחד, לפי מצבו, מחויב תמיד להיות על המשמר, לעקור מהלב את הקוצים, כל ה"פן" לפתה" שיש כיום ה' ישמרנו. וכשאדם נמצא בבית המדרש, "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש", כאן יש לו יותר אפשרויות, מחד הוא נתבע יותר אך מאידך הוא מסוגל יותר להשחית את הקוצים.

אדם שיושב בבית המדרש, יותר מחויב לזכור תמיד לפני מי אתה עמל, בלי להסיח דעת, וזו גם היתה חלק מהתביעה ב"שלא ברכו בתורה תחילה".

היצר לא נח לרגע, ובחיה"ל מאריך לתאר את מלחמת היצר, שכל דבר קטן כדאי לו ומאידך אין הוא משיביע את עצמו בדבר גדול, וכשאדם אינו מסיח דעת, הרי ש"הבא לטהר מסייען אותו" ואז הוא מרגיש את השמחה הגדולה והאמיתית.

אין שמחה כתורה

ידועים הם דברי המגיד משנה על הרמב"ם בסוף הלכות לולב, "כל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ד' אלוקיך בשמחה". ומבאר המ"מ שלא שייך שמחה אמיתית בדברים אחרים שסופם כלים וחולפים, הדברים הם רק לפי שעה ולפי דמיון, ושונה מים מלוחים כלשון הגר"א באגרתו. והנפש לא תמלא, רק כשאדם עושה את התכלית שלשם כך נברא, כשעושה את רצון קונו ומרגיש בנפשו בלימוד התורה וקיום המצוות ש"לשם כך נוצרת", אז שייך שיגיע לשמחה האמיתית ממש, שמחה נצחית. אז יש את ה"משיבת נפש" שבאה לו עם תורת ד', ובלא זה הנפש תהא מבולבלת, ובלא זה הוא פתי, וכל הדברים שהם להפך ממי ששמח בדבר האמיתי בשמחה הנצחית.

"אין לנו שיור רק התורה הזאת" זה מה שנשאר לנו, למרות שחסר לנו את בית המקדש והמשכן, וכשאלה חסרים הרי הכל פגום, וכמו שמבאר אדונינו הגר"א זיע"א על הפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים" שבזמן הבית הייתה סיעתא דשמיא מיוחדת לתורה, והפרוש של "מלכה ושריה בגוים אין תורה", הוא שאחרי החורבן נתרופפו עמודי התורה,

ומכל מקום הדבר היחידי שנשאר הוא "אין לנו שיור רק התורה הזאת" הפוך בה הפוך בה דכולה בה ובלי זה הנפש לא תמלא, וזה הדבר היחידי שיעזור לגרש את החושך.

אותה טהרת הלב, מגיעה רק על ידי התורה עצמה, כי "הלא כה דברי כאש". וידועים דברי הרמח"ל ז"ל "כי הבורא יתברך שמו שברא יצר הרע באדם, הוא שברא התבלין לו, וכמו שאמרו חז"ל, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, והנה פשוט שאם הבורא לא ברא למכה אלא רפואה זו אי אפשר שירפא בשום פנים... בלתי זאת הרפואה".

עיקר הדרגות ב"סור מרע"

רבינו הגר"א זללה"ה, באדרת אליהו מבאר על מה שאמרו בגמ' על לשון הפסוק "וייצר" שני יצרים ברא הקדוש ברוך הוא, אחד יצר טוב ואחד יצר רע. ואמרו חז"ל עה"פ "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא" שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות. ומבאר הגר"א ז"ל שהוא מדוקדק באותיותיו שי"ן שלוש מאות, ויו"ד עשרה. כי השלוש מאות עולמות הם על שבירת יצה"ר, ועשר הם על העשה טוב. כי עיקר העבודה הוא לשבור את הרע ובזה כמעט כל השכר, ורק בסוף יש מעט דרגות בעשה טוב..

הקב"ה ליבן של ישראל, ואת הלב צריך לשמור בקדושה ובטהרה, להכין מקום לד', "עד אמצא מקום לד'". ואמרו חז"ל לב טהור מכלל דאיכא טמא.

"האלוקים עשה את האדם ישר", נאמר על האדם הגדול בענקים שלא היה כמותו. "והמה ביקש חשבונות רבים", זה היה הקלקול הראשון, אף שהיה כוונתו לשם שמים מכל מקום היה כאן "חשבונות" שלא כרצון הקב"ה. ועדין נשארה התביעה על כל אחד ואחד, לישר את הלבבות ולישר עקמומיות שבלב. ואף שעמוק הלב ומי ידענו, אך אדם יודע בעצמו מרת נפשו וכשמשתדל לסלק הרע מתוכו, ולהכין מקום לד', אז יש לו סיעתא דשמיא.

וביושבי בית המדרש, שיושבים בבית ד', יש את הכוח על ידי לימוד התורה, לעשות את זה. על ידי שחיים את זה, שיודעים שזו תורת ד', שעשועיו של הקב"ה, ולזכור ולחיות את המציאות של האושר הגדול ביותר, ששולחך גדול משולחנם. לא לומדים בשביל להשיג או להגיע לצורך תפקיד וכדו', הלימוד עצמו הוא האושר הגדול ביותר.

דעת חדרים ימלאו

מתאספים כאן כדי לרענן, וכדי שיהיה "וחי בהם". שיהיה אדם בר דעת, וכל אחד מחויב בזה לחיות ולהרגיש. ולהגיע למעשה.

דעת פירושו "דעת חדרים מלאו" [משלי כד ד] וכביאור הגר"א ז"ל שהשכל יתפשט בחדרי הלב ויגיע למעשה. לא ידיעה בראש, דעה חסרת מה קניית, אומרים למי שקנה דעת. אדם נמדד בזה עד כמה שהוא חי את זה בפועל.

עם ישראל, אותו עם שעבר רדיפות ושמדות, הוא הנקרא "עם מדושני עונג". יש לנו יש תורה ומצוות להתענג בהם, תורה, שבת ותפילה ואין לך אושר גדול מזה. כשאדם חי את הדברים ומיישם למעשה אין מאושר ממנו.

חז"ל אומרים שעם הארץ "אימת שבת עליו", הוא חושש מאיסור סקילה. עם הארץ פירושו אדם כשר, שהרי רוב עמי הארץ מעשרין. רק הוא טרוד כל העת בשדה. ובלשון הגמרא איזהו ע"ה שאין לו ציציית בבגדו, מרוב שטרוד בשדהו. וכשמגיע שבת הוא מסתפק באימת שבת עליו, שירא מאיסור חמור. אך מי שנמצא ליד הגמרא, ולענין זה ודאי נחשבים כתלמידי חכמים, צריך לזכור להיות "כל מקדש שביעי כראוי לו" כל אחד לפי דרגתו, לחיות את השבת "טועמיה חיים זכו" להרגיש ולחיות את השבת, את תפילות השבת.

דברים העומדים ברומן של עולם

ומבואר ברבינו הגר"א ז"ל שכל מה שפועלת ומשפיעה התפילה ביום חול בשבת זה נעשה מעצמו, ובשבת התפילה היא מתחילה ממקום עוד יותר גבוה. וכשאדם עומד בשבת בתפילה, יתבע מעצמו איך הוא נכנס לזה, לא בהרגל לא בעייפות אלא בכל לב, כשהוא "טועמיה" כראוי לו לפי מעלתו.

אמרו חז"ל "כרום זולות לבני אדם" אלו דברים העומדים ברומן של עולם ובנ"א מזלזלים בהם, ואני רגיל לומר שפשוט הוא שלא מדובר במי שלא מתפלל כראוי לזה לא צריכים את דוד המלך הוא בעל התפילה הגדול "אני תפילה", לא צריכים רוח הקודש בשביל להגיד שזה נקרא מזלזלים. אלא גם מי שכבר מתפלל כמו שצריך, מי שנמצא במצב שהוא עומד לפני ד', עדין לגודל רום מעלת התפילה שהיא דבר העומד ברומן של עולם עדין נקראים "מזלזלין בהם", כי הדרישה היא להתפלל כל יום עם טעם חדש בתפילה

בלימוד התורה שייך "חזרה", יש בקשה שתרגילנו בתורתך, (אף שיש מאידך בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, יש גם מזה וגם מזה) אך בתפילה לא שייך חזרה, אם הוא רק חוזר על מה שהתפלל אתמול אין לזה שום טעם של אבק תפילה... אין בזה אשפוך נפשי לפני ד'. ואף שתורה היא בדרגה יותר גבוהה. הרי אדם שהתעלף לא יתנו לו מזון משובח כדי להקיצו, זה לא יסיף לו בריאות. רק צריך קודם להקיצו ולעורר אותו. וזוהי התפילה שמחיה ומעוררת וכמזון לנפש.

ובזה צריך שיהיו כל פעם כחדשים. יש לשון בירושלמי בברכות "שלא תהא תפילה דומה לחברתה" כל פעם להיות במציאות שכאילו לא התפלל מעולם, לשים את כל החושים בעיין ובישוב הדעת, זה הנועם האמיתי, ואדם צריך להכיר בעצמו שהוא שייך לזה.

והזכרנו את שהיה אומר מרנא החזון איש זיע"א שאמר על עצמו שמתייגע בתפילה לא פחות מהיגיעה הסוגיות הקשות. ובעינינו ראינו איך שבכל תפילה היה נופל אחריה על הכסא באין אונים אחרי שהוציא תמצית כוחות נפשו.

התביעה כשאדם לא יסתפק במועט, אלא יחיה את הדברים. תובעים מכל אחד "ובחרת בחיים" ברור לך מנה יפה, לא להסתפק בפיורוי חיים, לא להסתפק בשבת של פחד מסקילה בלבד, לטעום את קדושת השבת, לחיות את התפילה. וברור הוא שאם משקיע בתפילה, גם בזה שייך שיעשה "שטייגען".

כאשר מדברים לפני בני תורה, צריכים תמיד לזכור לתבוע מעצמנו לזכור מה הטרדה האמיתית, לא לשכוח את עיקר העיקרים.

ושבתם וראיתם

אני רגיל להזכיר מה שכתב הגר"א בשיר השירים. כאשר מבאר את מה שקרה בימים הללו של קבלת התורה. באותו דור נורא, דור דעה. ואיתא בזוה"ק שלא יהיה דור שכזה עד דאתי מלכא משיחא. ולפי דרגתם היו נתבעים בדקות על כל דבר.

ומפורש שבמציאות הנוראה של מעמד הר סיני, שהיה כעין עולם הבא, לא רק מרע"ה צווה "עמוד פה" אלא כל אחד ואחד יכל להתקרב להר סיני רק לפי מדרגתו, ואחריה היה כעין נכוה מחופתו של חברו. כאן בעוה"ז החושך יכסה, לא ניתן לראות אך לעתיד לבוא יש "ושבתם וראיתם". מי שכבר התעייף משהו. כבר לא יכל לגשת יותר. וזהו מצב שמוטל עלינו לזכור תמיד. "השמר לך פן תשכח" הוא קאי גם על זה. לדעת מה מפסיד כשהוא נשאר מאחור, כשלא מחיה את עצמו עוד ועוד.

המשנ"ב מביא את המג"א שכתב שבכל יום בשעה שאומרים "וקרבתנו מלכנו", צריך לזכור את מעמד הר סיני. לחיות את הדברים ולדעת איך הם שייכים לכל אחד לפי מצבו הרוחני ומדרגתו. הקב"ה רוצה שאנחנו נגביה את עצמינו, שכל אחד יגיע להשגות.

ומבאר הגר"א זיע"א, שבתחילה היו כל העשר דיברות בדיבור אחד. וכלל ישראל לא השיגו בזה ופרחה נשמתם, ורק מרע"ה שמע ואחר כך חזרו לחיים בטל של תחיה. ואחר כך החל לפרט, וגם אז, אנוכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמר. ומיד פחדו ממה שקרה ואמרו "דבר אתה עמנו ונשמעה" ואז אמרו "דבר את".

ואמרו חז"ל שמרע"ה תש כוחו כנקבה. מרע"ה רעיא מהימנא הוא תש כוחו כנקבה הוא רצה שכל ישראל יהיו יותר במדרגה גבוהה. ובמדרגתם הגבוהה, היה בזה ירידה. וזו היתה תחילת הפורענות שאחריה מייד "ויסעו מהר ד'" ופרשה של פורעניות, והגר"א ז"ל מביא מחז"ל שכשאמרו "דבר אתה" חזר יצר הרע לליבם.

ומבאר הגר"א ז"ל על דברי ישעיה בזמן החורבן, בעת החורבן הנורא כאשר הוא מעורר ותובע "נזורו אחור". הנביא תובע על שורש החטא ומה הוא "נזורו אחור", בעת מתן תורה, בשעה שאמרו דבר אתה עמנו, אז נזורו אחור. כאשר כלל ישראל הגיעו לדרגה ששומעים מפי הקב"ה בעצמו, ובאותה עת, ביקשו לירד מהמדרגה הגבוהה ואמרו "דבר אתה עמנו", וכמו שביארנו. ידע האדם שהוא תמיד בסכנה של "למען סור משאול מטה" ואינו עומד, אלא או עולה או ח"ו שאול מטה, וכשירדו, כשלא רצו להשאר במעלתם לשמוע דבר ד', שם נכנס יצרא דע"ז, שם מונח שורש החטאים הגדולים.

היצר אורב בכל עת

וזה מקור לדברי חוה"ל, שמעורר על מלחמת היצר, כי היצר אורב לכל מקום שיש חלל פנוי, אין שטח הפקר. או שמלא במקום לד', או ח"ו מקום ליצר. אם מתחיל הנהגה טובה, לא לעזוב לא לסגת. אלא אדם תמיד נתבע לעלות עוד ועוד. בשמחת הלב.

התקבצו כאן במקום של לומדי התורה. רק נעורר את עצמינו תמיד לחיות את הדברים הגדולים. לא להגרר ח"ו לקרירות או לרפיון. שכל אחד יזכור בנפשו, שכאן, בבית המדרש, כאן מונח הכל. כל קרירות וכל ויתור משאיר מקום ליצר להכנס וללכת אחרי דברים אחרים.

רק שנזכה להתעצם בתורה בשמחה ובגבורה, להיות מאושרים שזכינו לבוא לבית המדרש, לא בישנוניות, אלא בשמחה אמיתית. לזכור תמיד ששלך גדול משלהם, אדם שיושב ליד הסוגיה. ולומד על מנת לעשות הוא במנוחת הנפש ובישוב הדעת הכי גדולים שבעולם, הוא שזוכה לכתר תורה שעולה על גביהן.

נקיים למעשה את זכירת מעמד הר סיני, בין אדם למקום ובין אדם לחברו. ובכל הדברים הגדולים שיש לנו. אשרינו מה טוב חלקינו.

שיהיו הדברים חיים וקיימים ושמחים כנתינתם מסיני, ובזכות לימוד התורה שבע"פ נגאלין ישראל. ו"לא כרת הקב"ה ברית אלא על תורה שבעל פה" זה תכלית כל האדם בעולמו, ונזכה שבמהרה יתגלה כבוד מלכותו עלינו במהרה בימינו אמן